

Færder nasjonalpark

Dato: 11.11.2019

ST 16/19 a

Besøksstrategi med høringsinnspill

Hva saken gjelder

Miljødirektoratet har bestemt at alle store verneområder skal ha en besøksstrategi innen 2020. Arbeidet med besøksstrategien for Færder nasjonalpark startet opp i 2017, med bistand fra Oslofjordens Friluftsråd (Anne Sjømæling). Saken ble behandlet første gang i nasjonalparkstyret i første halvår og sendt til Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Kommentarene fra Miljødirektoratet ble innarbeidet, og dokumentet sendt på høring i juni 2019 med frist til 1.9.2019. Vestfold Fylkeskommune fikk utvidet frist til slutten av september.

Det kom inn høringssvar fra Forsvarsbygg, Riksantikvaren, Kystverket Sørøst, Småfisker'n Tønsberg og omegn, Store Færder Ornitologiske Stasjon, Oslofjordens Friluftsråd, Vestfold Fylkeskommune, Færder kommune, Hvalø Vel, og grunneiere på Nordre Årø Petter Neslein/Agnes Werring.

Det kom flere innspill på at dokumentet tilfredsstillende malen til Miljødirektoratet, samt at dokumentet var godt gjennomarbeidet. Det er mange gode innspill som er foreslått tatt inn i dokumentet, i tillegg til noen språklige endringer, samt justering av tiltak i tiltakskapittelet. Dokumentet har ikke blitt vesentlig endret fra høringsutkastet. Vedlagt ligger et detaljert dokument som tar for seg innspillene hver hvert av de innkomne svarene. Gode samarbeidspartnere har vært tidligere forvalter samt daglig leder på Besøksenter Færder nasjonalpark.

Besøksstrategien legges derfor fram for Nasjonalparkstyret for godkjenning. Besøksstrategien skal i etterkant endelig godkjennes hos Miljødirektoratet før trykking/publisering. Forvalter har vært i dialog med Miljødirektoratet, og de har lovet rask tilbakemelding.

Anbefaling:

Nasjonalparkforvalter mener at alle innspillene er grundig vurdert og i størst mulig grad tatt inn i dokumentet. Dokumentet er godt gjennomarbeidet, tiltaksplanen er utvidet med flere tiltak. Det er nasjonalparkforvalters anbefaling at dokumentet godkjennes og oversendes miljødirektoratet for endelig godkjenning.

Besøksstrategi Færder nasjonalpark

Høringsinnspill

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
Forsvarsbygg	Forsvarets øvingsområder overlapper store deler av FNP. Bør informere om Forsvarets mulige tilstedeværelse i omr, for å unngå konflikter med friluftslivsinteresser og forventning om stillhet	Er vurdert og foreslås tatt inn.	kap 3.4
Kystverket sørøst	Kystverket peker på at de er grunneier. Skjøtsel, infotiltak, arbeider på fredede bygninger, tillatelse fra Kystverket. Minner om at infotiltak på fredede fyrstasjner må behandles etter kulturminneloven. Tiltak som kan påvirke sikkerhet eller framkommelighet i kommunens sjøområde krever tillatelse av Kystverket.	Innspillene er vurdert og foreslås tatt inn.	Kap 3.4 Kap 4.2.1 Kap 4.2.3
Petter Neslein og Agnes Werring (grunneier Nordre Årøy)	Påpeker at det har skjedd holdningsendring etter opprettelse av FNP. Privat innmark blir ikke respektert. Nasjonalparken informerer ikke om at friluftslovens bestemmelser for ferdsel i innmark og utmark gjelder. Er ikke med i dokumentet. Må informeres om. Konkrete tiltak	Det har ikke blitt kommunisert godt nok at det er mange private grunneiere i FNP. Det har nok ikke blitt kommunisert godt nok om at friluftslovens bestemmelser om ferdsel i innmark og utmark også gjelder i nasjonalparken. Foreslås tydeliggjort i besøksstrategien, og tiltak vurderes	Kap 1 Kap 3.4 Kap 4.2.2 Kap 4.2.3

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
Hvalø Vel	Viktig for velforeningen at ferdsel skal skje uten skade for naturverdiene. Mener det forriner naturverdiene å tilrettelegge. Mener det er unødvendig å anlegge nye stier. Velforeningen ønsker tydeligere involvering ved planlegging av tiltak. Mener at brygger fører til økt bruk	Hvaløy er en av øyene som tilrettelegges. Forvaltningen er av den mening at den tåler økt besøkstrykk. Færder kommune er grunneier (unntatt hytteeiendommer) og tilrettelegger for friluftsliv, og har hatt dialog med hytteeierne. Tydeliggjøre at nasjonalparken har grunneiere. Foreslås inn i dokumentet	Kap 1 Kap 3.4
Småfisker'n avdeling Tønsberg og omegn	Påpeker at vannkvaliteten i Oslofjorden er sterkt forurenset. Peker på viktigheten av tømmestasjoner for båtseptikk. Påpeker også viktigheten av gode rutiner for spyling etc i småbåthavner	Foreningen peker på viktige kilder til forurnsning. Nasjonalparken har forbud mot tømming av båtseptikk, men er få tømmestasjoner. Kommunene i randsonen er ansvarlig. Foreslås tatt inn i dokumentet i i tiltaksplanen	Kap 3.1 Kap 5
Store Færder Ornitologiske Stasjon	Mener at tålegrensen for verneverdiene er overskredet. Mener at det er betydelig økning av båttrafikk over tid. Påpeker økning i kajakkpadlere, kan være en trussel mot hvilende fugl, kommer tett på. Viser til NINA studie. Mener at det bør mer kartlegging til om tålegrenser og påvirkning fra friluftslivet (brukere). Undersøke mer hvilke områder som er sårbare, peker på at økt reiseliv i høst/vintermåned kan påvirke hvilende fugl. Foreslår å kartlegge viktige områder for hvile- og næringsområder om høsten, i og ved randsonen av FNP. Vil gjerne bidra med kompetanse	Peker på viktige forhold. Færder kommunen ønsker økt reiselivssatsning høst/vinter. Satser på padling og sykling. Behov for økt kartlegging om påvirkning. Raet NP er med i et nettverk som nettopp skal se på friluftslivets påvirkning på naturverdiene (forskning). Innspill er tatt med i beskrivelsen.	Kap 3.1 Kap 5

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
Vestfold Fylkeskommune	Fylkesrådmannen er positiv til videre samarbeid rundt Færder nasjonalpark, og er innstilt på å bidra i flere av de målsettinger som er satt. Spesielt tilrettelegging for friluftsliv, kulturminner og skjøtsel. Innspill: Dokumentet oppfattes noe ustrukturert. Mener det bør være råd tråd, tydeligere skille mellom kunnskapsgrunnlaget og strategien	Miljødirektoratets veileder for besøksstrategi er fulgt. Strategien var faglig godkjent av MD før utsendelse til høring. Nasjonalparkforvaltningen anser at dokumentet forholder seg til veilederen. Innspill er gjennomgått og vurdert	
	Påpeker at kunnskapsgrunnlaget rundt områdets historie er mangelfull. Behov for nærmere kartlegging. Vil bidra til økte opplevelser	Det er godt innspill. Kulturminner er beskrevet under verneverdiene, foreslås under egen overskrift	Kap 3.1
	Mener besøksstrategien kunne vært mer offensiv i forhold til målsettingene og klarere på hva forvaltningen vil ha av ulike tilbud i og utenfor nasjonaparken	Innspillet er vurdert. Forvaltningens rolle i forhold til tilrettelegging og verdiskapning er tydeliggjort	
	Punkt 3.3 (beskrivelse av reiselivet i FNP) kan lett bli forvirrende da man beskriver alle reiselivsaktører under overskriften "overnatting". Det anbefales at når enkeltaktører nevnes så bør alle omtales. Eller benytte en fellesbetegnelse på grupper av virksomheter	Overskriften i beskrivelsen er endret. Miljødirektoratet ønsker en beskrivelse av reiselivet, og hvem/hvor de har aktivitet i en nasjonalpark. Kan være tabell eller beskrivelse i tekst. Færder nasjonalpark har valgt en beskrivelse. Det er gjort en vurdering på hvem som omtales, og reiselivet vil være i stadig endring. Foreslås å beholde teksten som den står	Kap 3.3
	Anbefales at FNP samhandler med Færder og Tønsberg kommune med arbeidet som er satt i gang med reisemåls- utvikling	Samarbeid med Færder kommune er godt, og utvidet med samarbeid om reiseliv. Er beskrevet flere steder i dokumentet. Nasjonalparkforvaltningen og Færder kommune har dialog	Kap 4.2.3
	Tiltaksplanen er positiv som en konkretisering av overordnede målsettinger. Det påpekes at ingen av tiltakene innebærer fokus på kulturminner og områdets historie	Tiltaksplanen er gjennomgått og flere tiltak foreslås satt inn, tiltak hentet både fra forvaltningsplanen og innspill til tiltak	Kap 5
	Fylkesrådmannen etterlyser et fokus på universell utforming og ønsker at dette blir tatt med i strategien	Dette foreslås omtalt under tilretteleggingsstrategi	Kap 4.2.1

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
VFK	Det anbefales at det beskrives en tidsperiode for strategien samt at det bør legges føringer for revidering	Planperioden er satt inn på forsiden, og rullering av tiltaksplan foreslått	Kap 5
Riksantikvaren	Færder nasjonalparks målsetning med strategien er i tråd med veilederen, å lage en "bevisst, målrettet og forutsigbar plan for hvordan møte besøkende". Riksantikvaren oppfatter strategien som et godt gjennomarbeidet dokument. Noen innspill: Kulturminner viktig som opplevelsesverdi og motivasjonsfaktor for friluftsliv.	Kulturminner foreslås tydeliggjort under kapittel om verneverdiene, under egen overskrift	Kap 3.1
	Påpeker at økt bruk av området og særlig bruk av naturhavner kan være trussel mot marine kulturminner.	Vurderes som viktig. Innspill foreslås tatt inn under "potensielle trusler"	Kap 3.1
	Dykking utøves i nasjonalparken. Spiller inn dykkerløype som tilrettelegging for å beskytte sårbare områder	Dykking forelås satt inn i avsnittet om muligheter for de besøkende i Færder nasjonalpark. Utøves som aktivitet i dag	Kap 3.2
	Kulturminner på sjøbunnen er dårlig kartlagt og konsekvenser at økt bruk bør kartlegges, også påpekt av Norsk Maritimt Museum. Tekstdelen av strategien omtaler kulturminner og samarbeidet mellom nasjonalparken og kulturminnemyndighetene, men avspeiles ikke i tiltaksplanen	Samarbeid med kulturminnemyndighetene er viktig. Det foreslås derfor tydeliggjort i dokumentet, at kulturminnemyndighetene er viktig samarbeidspartner. Det foreslås derfor også flere samarbeidstiltak i tiltaksplanen.	Kap 4.2.3 Kap 5
Oslofjordens Friluftsråd	Oslofjordens Friluftsråd anser at forslaget til besøksstrategi på en god måte viser både muligheter og begrensninger rundt det å tilrettelegge for allmen bruk av nasjonalpark med randsone. OF har følgende kommentarer	Oslofjordens Friluftsråd er en stor grunneier i nasjonalparken og en viktig samarbeidspart. Kommentarer foreslås innarbeidet i dokumentet	
	Potensielle trusler: peker på løse hunder, trussel mot beitende dyr og hekkende fugl og rådyr	Er en kjent trussel som ikke var nevnt. Foresås tatt inn under potensielle trusler	Kap 3.1
	Den besøkende: OF viser til utført brukerundersøkelse i Moutmarka og anbefaler tilsvarende undersøkelser, med bruk av masterstudenter. Minner også om at forvaltningen bør ta tak i innspill fra brukerundersøkelser. OF støtter videre arbeidet knyttet til overvåking av bruksmønster	Brukerundersøkelsen ga forvaltningen viktig informasjon. Var tatt inn i dokumentet. Hva de besøkende ønsker er også omtalt, og tiltak vurderes som tatt til følge	Kap 3.2 Kap 3.5

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
OF	OF er positiv til at kystledhytter er omtalt. Kystledhytter er for mange første besøk i og ved nasjonalparken. OF får henvendelser om at besøkende ønsker godt vedlikeholdte parkeringsplasser og muligheter for å sette ut småbåter/kajakk	Kystledhyttene er mye brukte overnattingssteder i nasjonalparken. Her nås nye besøkende. Forvaltningen foreslår å sette opp generell informasjon på stedene	Kap 3.5 Kap 5
	OF støtter i sin helhet forslag til mål, strategiske grep og veivalg	OF er en viktig samarbeidspartner, og forvaltningen ønsker OF som samarbeidspart videre f	
	OF anbefaler kyststiforbindelse mellom Moutmarka og Verdens Ende. OF støtter å utvikle Skåetangen som fotopunkt, men anbefaler også informasjon om nyere tids krigsminner	Nasjonalparkforvaltningen ser på stiforbindelse som et viktig tiltak som også er nevnt i forvaltningsplanen og støtter også OF sitt innspill til fotopunkt Skåetangen	Kap 5
	OF anbefaler at det informeres i Tønsberg havn om forbud mot vannskuter og dronebruk. Anbefaler å informere utleiery av vannskutere	Forvaltningen vurderer dette som et godt innspill. Tønsberg gjestehavn er pekt ut som en av tre hovedinnfallsporter, og har mange besøkende hver sommer, å informere utleiefirma av vannskuter er godt innspill og foreslås inn som tiltak	Kap 4.2.2 Kap 5
	OF støtter videreføring av kulturlandskapsskolen, og OF er også positiv til samarbeid om natur- og friluftsviledning	Kulturlandskapsskolen er en viktig arena for forvaltningen til å informere og spre kunnskap om Færder nasjonalpark	Kap 4.2.3 Kap 5

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
Færder kommune	Utdrag fra Færder kommune: Ser positivt at forvaltningsmyndigheten har utarbeidet utkast til besøksstrategi. Vil være et nyttig supplement til rammene i vernevedtak, verneforskrift og forvaltn.plan og besøksstrategien til Færder kommune. Er generelt god på beskrivelser, strategier og tiltak mht verneverdier og friluftsliv. Ang. reiseliv kunne besøksstrategien vært tydeligere på hvordan ulike grupper kan oppleve parken og hvordan man kan fremme verdiskapning. Er ønskelig at det legges mer til rette for verdiskapning, og aktivt kommuniserer muligheter og begrensninger og rask respons ved spm om eventuelle tillatelser	NP forvaltningen har vurderer alle innspillene fra Færder kommune og foreslår flere endringer i dokumentet. Forvaltningen har tydeliggjort ansvarsfordelingen mellom tilretteleggerrollen og utviklerrollen for reiseliv. Den siste tilligger næringen. Dokumentet peker på aktiviteter som utøves i dag og som kan videreføres kommersielt, samt peker også på handlingsrommet for reiseliv. Forvaltningen mener at en rekke fellestiltak (tiltaksplanen) også vil kunne nyttes til næringsvirksomhet. En rekke av disse tiltakene gjøres i samarbeid med Færder kommune, eks tilrettelegging for stier i verneområdet. Miljødirektoratet er tydelig på at det er næringen selv som skal utvikle bedriftsrettede tiltak. Nasjonalparkforvaltningen vil samarbeide tett med reiselivet for å formidle rammer og muligheter	Innledning Kap 2
	Færder kommune slutter seg til formålene i kap. 2.1, under 2.2.3 merkevarestrategi finnes ikke reiselivsnæringen blant målgruppen. Dette bør tas inn	Forvaltningen mener det er ivaretatt i teksten. Miljødirektoratet har ikke kommentert på dette kapittelet.	Kap 2.2.3
	Kunnskapsgrunnlaget gir en god gjennomgang av verneverdiene (3.1) og den besøkende (3.2), fjerne "spennende". Rydde i teksten om Kystledhytter	Kulturminner er tydeliggjort under egen overskrift, og innspill fra Færder kommune foreslås	Kap 3.1 Kap 3.2

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
FK	Kapittel 3.4 (samordning av brukerinteresser) kan være et naturlig sted å behandle spm om utfordringer brukerne imellom knyttet til båtbruk (støy, fart). Er omtalt i 3.1 (trussel mot verneverdiene). Siste avsnitt pkt 3.4 "I den grad det skulle oppstå konflikt mellom ulike typer brukere, kan det være aktuelt for nasjonalparkstyret og kommunen, sammen med berørte parter, å legge retningslinjer for bruken". Det er uklart hva slags retningslinjer og hjemler som i såfall er aktuelle, skrives om	Innspill er tatt inn. Utfordringen er nevnt i kapittel 3.1 trussel mot verneverdiene, men omtalt nærmere under 3.4 samordning av brukerinteresser. Teksten i siste avsnitt har forvaltningen omarbeidet. Tema om mulig konkurranse mellom allmen og kommersiell bruk er også omtalt i forvaltningsplanen (kap 5)	Kap 3.1 Kap 3.4
	Færder kommune slutter seg til målene for verneverdiene (4.1.1) og de besøkende (4.1.2). Mål for reiselivet (4.1.3) bra med bærekraftig reiseliv. Ønsker mål om økt verdiskaping og lokale arbeidsplasser, samt at mål og strategier bør ryddes i	Beskrivelse av reiselivet, og mål for reiselivet er omskrevet etter flere innspill og vurderinger. Nasjonalparkforvaltningen anser at hovedinnfallsportene (randsonen) til Færder nasjonalpark kan være gode arenaer for verdiskaping.	Kap 3.3 Kap 4.1.3
	Den tredelte strategien med tilrettelegging, informasjon og samarbeid vurderes som god. Den differensierte tilretteleggingen (4.2.1), omfattende tilrettelegging hovedinnfallsporter og utvidet tilrettelegging på enkelte øyer, på øvrige øyer foreslås som hovedregel ikke gjennomføres særskilte tilrettelegging utover vedlikehold. FK er opptatt av at dette ikke skal være til hindre for at det kan gjøres enkle tilrettelegginger på andre øyer etter særskilte vurderinger. FK viser forøvrig til verneforskriften § 3 pkt. 1.3.f, retn.linjer i forvaltningsplanen og vedlegg 5 i forvaltningsplanen (aktuelle tiltak i planperioden). Det er viktig for Færder kommune at besøksstrategien ikke innskrenker mulighetene som er vist til over.	Nasjonalparkforvaltningen har tydeliggjort strategien med differensiert tilrettelegging og tydeliggjort at det fortsatt er et handlingsrom etter vurdering på øvrige øyer. Færder kommune er en viktig samarbeidspartner, og besøksstrategiens tilretteleggingsstrategi skal være i tråd med verneforskrift, forvaltningsplan og kommunens dokumenter	Kap 4.2.1
	4.2.1 nevner at hovedinnfallsportene ligger i randsonen. Betydningen av god tilrettelegging i randsonen bør understrekes ytterligere	Innspillene foreslås tatt inn	Kap 3.5 Kap 4.2.1

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
FK	4.2.2 understreker betydningen av god informasjon til publikum og reiselivsaktørene. Færder kommune uttrykker at det derfor er meget positivt at det blir lagt stor vekt på dette i strategien, men en rekke konkrete tiltak	Informasjonsstrategien skal bygge opp under tilretteleggingsstrategi ogkanalisering	Kap 4.2.2
	4.2.3 samarbeidstrategi, her er det viktig at samarbeid med kommunene fremheves spesielt siden kommunene arbeider målrettet med å styrke denne næringen. Under punkt om samarbeid med reiselivet, nevnes god dialog med reiselivet om verdiskaping. Ønskelig at dette samarbeidet er noe mer forpliktende enn dialog og at også kommunene er involvert. Forslaget om en årlig samling er positivt. Siste avsnitt 4.2.3 (tilrettelegging og skjøtsel) presisering av at Færder kommune har egne forvaltningsplaner for tilrettelegging, samt beskrivelse av praksis hvor primært vertskommunen tilrettelegger for friluftsliv.	Nasjonalparkforvaltningen anser at samarbeid med nasjonalparkkommunen og øvrige aktuelle kommer er svært viktig. Har tydeliggjort viktigheten av samarbeid. Har tydeliggjort samarbeid med reiselivet. Siste avsnitt 4.2.3 tilrettelegging og skjøtsel er omarbeidet etter innspill fra Færder kommune.	Kap 4.1.3 Kap 4.2.3 Kap 5
	Færder kommune har en rekke innspill til tiltaksplanen i tilrettelegging og skjøtsel, presisering av språk	Tatt til følge. Tiltaksplan under "tilrettelegging og skjøtsel"	Kap 5
	Informasjon: "Bidra til å videreutvikle Tur-App for Færder nasjonalpark.." under finansieringer står det "Besøkssenter Færder NP/Færder kommune". Videre finansiering av Tur-App må avklares nærmere og punktet om finansiering må derfor tas ut eller endres.	Færder kommune foreslås fjernet under og nasjonalparkforvaltningen foreslår å endre teksten til "ekstern finansiering". Tiltaksplan under "informasjon"	Kap 5

HVEM	HOVEDPUNKTER	KOMMENTAR	KAP
FK	Tiltaksplan: Bærekraftig tilpasning. Færder kommune viser til at denne overskriften ikke har egen hovedstrategi, slik de øvrige tiltaksoverskriftene. Det bør vurderes om tiltakene her kan sorteres på de øvrige hovedgruppene, slik at strukturen i strategien blir helt gjennomført. tiltaket "Bidra til å utarbeide retningslinjer for at innfallsporger og øvrige tilrettelagte områder blir foregangssteder for bærekraftig drift, eks. avfallshåndtering, transport og praktisk informasjon til de besøkende om miljøbevisst adferd". Det er positivt at man vektlegger bærekraft i forvaltningen av innfallsporger og andre områder, men tiltak må presiseres ytterligere i samarbeid med kommunen.	Godt innspill av Færder kommune. Nasjonalparkforvaltningen ønsker å ha stor fokus på bærekraftig utvikling i nasjonalparken. Det er derfor ønskelig å fremheve dette spesielt, istedenfor å ta inn de enkelte punktene under de øvrige overskriftene. Nasjonalparkforvaltningen har derfor valgt å lage et punkt 4.2.3.1 "Utslippsfri nasjonalpark" og Miljøsertifisert reiseliv. Dette under hovedstrategien samarbeid. Her pekes det på styrets innspill til Færder kommune, samt at nasjonalparken er opptatt av bærekraftig utvikling og reiseliv. Innspillene om tiltakene foreslås tatt inn	Kap 4.2.3.1 Kap 5
	Tiltak: "Etablering av tømme-stasjon for båtseptikk i randsonen (utslippsfri nasjonalpark) bør stå <i>inngår i...</i>	Kapittel 4.2.3.1 omhandler "utslippsfri nasjonalpark". Språklig endring er ellers tatt til følge	Kap 5
	Teksten bør gjennomgås med tanke på tidsmessig oppdatering.	Dokumentet har hatt lang prosess fra første utkast til høringsdokument. Dokumentet er gjennomgått i forhold til tidsmessig oppdatering, og evt andre endringer	

**Færder
nasjonalpark**

Besøksstrategi Færder nasjonalpark

2019-2024

Dato	Versjon	Beskrivelse	Godkjent av
24.11.17-21.06.18	1-8	Utkast	
01.03.19	9	Utkast med MD kommentar	
11.04.19	10	Styret FNP	Styret FNP
29.05.19	11	Faglig godkjent Miljødirektoratet	Faglig godkjent Miljødirektoratet
20.10.19	12	Utkast m/høringsinnspill	

Færder nasjonalpark

FORORD

1. Tilrettelegging og kanalisering, oppsummering av hovedgrep.....	3
2. Rammer og formål.....	4
2.1 Besøksstrategiens formål.....	4
2.2 Rammeverk.....	4
2.2.1 Verneforskriften.....	5
2.2.2 Forvaltningsplan for Færder nasjonalpark.....	5
2.2.3 Merkevarerstrategi for Norges nasjonalparker.....	5
2.3 Prosess og medvirkning.....	6
3. Kunnskapsgrunnlaget.....	6
3.1 Verneverdiene.....	6
3.2 Den besøkende.....	10
3.3 Reiseliv.....	13
3.4 Annen relevant kunnskap.....	15
3.5 Hva ønsker de besøkende.....	18
4. Mål, strategiske grep og valg	19
4.1 Mål.....	19
4.1.1 Mål for verneverdiene.....	19
4.1.2 Mål for de besøkende.....	20
4.1.3 Mål for reiselivet.....	20
4.2 Strategier.....	20
4.2.1 Tilretteleggingsstrategi.....	21
4.2.2 Informasjonsstrategi.....	25
4.2.3 Samarbeidsstrategi.....	26
4.2.3.1 Utslippsfri nasjonalpark og miljøsertifisert reiseliv.....	31
5. Tiltaksplan.....	31
6. Litteraturhenvisning.....	37

Færder nasjonalpark

Forord

Norges nasjonalparker skal ta vare på det ypperste av norsk natur. Samtidig skal nasjonalparkene være en sentral del av norsk naturbasert reiseliv. For å hindre at disse interessene kommer i konflikt med hverandre, skal alle nasjonalparkstyret lage en besøksstrategi innen 2020. Strategiens mål er å ønske velkommen og legge til rette for bruk av nasjonalparken, samtidig som den bidrar til å beskytte de sårbare elementene.

Færder nasjonalpark er en av de aller beste dokumenterte parkene i Norge. Vi har derfor et godt grunnlag for å avveie vern og bruk.

Vår nasjonalpark og randsonen rundt er et av de viktigste friluftsområdene i Norge. Området er viktig for folkehelsen og reiselivet i fylket. Med den varierte tilrettelegging som foreslås håper vi at ulike behov vil bli dekket på en god måte. Høy tilrettelegging prioriteres særlig på Verdens Ende med besøksenter, i Bolærneområdet og i Tønsberg havn. Samtidig skal parken gi mulighet for det stille friluftslivet.

Det aller mest sårbare elementet i Færder nasjonalpark er livet i sjøen; flere fiskeslag og hummer er på et historisk lavmål. Derfor er det satt i gang arbeid med å bygge opp fiskeforekomstene i parken, gjennom bevaringsområder for hummer og prosjektet «Krafttak for kysttorsken», og «Frisk Oslofjord».

På øyene er flere kulturbetingete naturtyper truet av gjengroing. Restaurering av gamle slåttemark, hagemarker, strandenger og naturbeitemarker har derfor høy prioritet.

Sjøfuglene har vist en negativ utvikling gjennom flere år og hekkeområdene ble beskyttet for en rekke år siden.

Med dagens differensierte bruk av parken vurderes ikke friluftslivet som en stor trussel mot verneverdiene.

Nasjonalparkstyrets ansvar er:

- Å forvalte nasjonalparkens regelverk
- Ønske de besøkende velkommen til parken gjennom tilrettelegging og informasjon
- Å sørge for at parkens verneverdier ikke tar skade

Selv om nasjonalparkstyret ikke har et spesifikt ansvar for utvikling av reiselivstiltak, ser styret det som viktig å ha et samarbeid med reiselivsmiljøet i regionen.

Dette dokumentet har blitt til gjennom dialog med et stort antall aktører. Det er bl.a. gjennomført tre dialogkonferanser med reiselivet, frivillige aktører og fagmiljøet knyttet til nasjonalparkens verneverdier og sårbarhet.

VERN GJENNOM BRUK har vært slagordet for Færder nasjonalpark helt fra start. Dette står seg godt og vil fortsatt være vårt motto.

Dato

Roar Jonstang

Leder i nasjonalparkstyret

Anne Sjømæling

nasjonalparkforvalter

Færder nasjonalpark

1. Tilrettelegging og kanalisering, oppsummering av hovedgrep

«Stillheten og langsomheten, er ikke det også naturgleden?»

Odd Børretzen

De siste årene har det skjedd en endring av bruksmønsteret i skjærgården, i retning større båter med behov for tilrettelagte havner og gode servicefunksjoner, og mindre bruk av større teltleire med telting over lang tid. Nasjonalparkforvaltningen har valgt en strategi med differensiert tilrettelegging, informasjon og samarbeid.

Den differensierte tilretteleggingen viderefører i stor grad dagens tilretteleggingsmønster. Det er pekt ut tre hovedinnfallsportar som inviterer inn til nasjonalparken: Tønsberg Havn, Verdens Ende og Østre Bolæren. Tønsberg Havn er utenfor nasjonalparken, men vil for mange reisende, både båtturister og reisende med bil/buss/tog være første stoppested før nasjonalparken, og i mange tilfeller også hovedreisemål. Innfallsportene er kjennetegnet ved store havneanlegg, omfattende servicetilbud og skiltportaler med generell informasjon om nasjonalparken. De utgjør sammen med Vestre Bolæren særlig robuste steder som tåler stort besøkstrykk og hvor det legges opp til omfattende tilrettelegging.

Tilretteleggingsgraden ellers i nasjonalparken varierer fra øyer med enkel tilrettelegging som små brygger,toaletter, renovasjons og fortøyningsbolter, til øyer helt uten tilrettelegging. Blant de tilrettelagte øyene er det valgt ut fire områder som har spesielt godt potensial for å kunne ta imot mye besøk, og som er aktuelle for utvidet tilrettelegging. Dette er de tre øyene Mellom Bolæren, Hvaløy og Ildverket, og turområdet Moutmarka som er det landfaste området på Tjøme. Valget av disse stedene er basert på størrelse, beliggenhet, eksisterende tilretteleggingsgrad, bruksmønster og naturens tåleevne. Moutmarka er tilgjengelig hele året med bil/buss.

På de øvrige øyene legges det i stor grad opp til å beholde dagens tilretteleggingsgrad. Det kan imidlertid være aktuelt med noen tiltak enkelte steder etter en grundig vurdering. Noen områder er regulert av hensyn til sårbare elementer, det gjelder ferdselsforbud i yngletiden, telteforbud og regulering av fiske.

Hensikten med denne inndelingen er å dekke ulike typer behov, fra det mer urbane, til det enkle friluftslivet og behovet for å skjerme sårbar natur. Informasjon og tilrettelegging vil bygge opp under denne strategien.

Kapittel 6 viser til relevant informasjon knyttet til besøksstrategien. Færder nasjonalpark har en grundig og omfattende forvaltningsplan som i tillegg til å gi retningslinjer for forvaltningen av nasjonalparken, også er en grundig kunnskapsbase.

Færder nasjonalpark

Færder nasjonalpark er opptatt av å øke kunnskapsgrunnlaget for å drive en best mulig forvaltning, i tillegg til å gi de besøkende en god beskrivelse av naturverdiene og økosystemenes tilstand.

Nasjonalparkforvaltningen ønsker å samarbeide med forskningsmiljøer og etablere relevante forskningsprosjekter.

I 2019 foregår det to forskningsprosjekter initiert av Færder og Ytre Hvaler nasjonalpark: Krafttak for kysttorsken og Frisk Oslofjord. Det blir viktig for nasjonalparkforvaltningen å formidle kunnskap om forskningsprosjektene samt å utvikle gode undervisnings- og formidlingsopplegg sammen med samarbeidspartnere. Besøksenter Færder nasjonalpark vil være en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet.

I Færder nasjonalpark er det omkring 100 private hytter med større eller mindre eiendom. Disse grunneierne er viktige samarbeidspartnere for nasjonalparken.

[BROSJYREKARTET INN HER \(VISER BESØKSSTRATEGIEN\)](#)

2. Rammer og formål

Bakgrunnsmateriale har vært forvaltningsmålene fra forvaltningsplanen til Færder nasjonalpark, og kapittel 5, besøksstrategi, Miljødirektoratets veileder for besøksforvaltning og allerede godkjente besøksstrategier fra flere nasjonalparker.

2.1 Besøksstrategiens formål

- Bidra til å ivareta verneverdiene og øke forståelse for vernet
- Bidra til gode opplevelser for de besøkende
- Bidra til å gi besøkende mulighet til å oppleve stillhet og det enkle friluftslivet
- Bidra til lokal verdiskapning

Ifølge Miljødirektoratets «Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder» er formålet med en besøksstrategi å gi forvaltningsmyndigheten en bevisst, målrettet og forutsigbar plan for hvordan møte besøkende. Et viktig prinsipp for besøksstrategien er at i de tilfeller der det er konflikt mellom ivaretagelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskapning, skal ivaretagelse av verneverdiene tillegges størst vekt.

Miljødirektoratets veileder definerer forvaltningsmyndighetens primære oppgave til å drive god forvaltning av de vernede områdene for å ivareta både natur- og opplevelsesverdiene på lang sikt. Modellen som er valgt for forvaltning av norske verneområder, innebærer at besøksforvaltning har fokus på fellestiltak og rammer for aktivitet i parken, ikke bedriftsretta tiltak. Ansvar for bedriftsretta tiltak tilligger næringen.

2.2 Rammeverk

Kongelig resolusjon (vernevedtaket)

Færder nasjonalpark ble opprettet ved kongelig resolusjon 23.08.2013.

Færder nasjonalpark

2.2.1 Verneforskriften

Verneforskriften er rammen for vern, bruk og forvaltning av nasjonalparken. Vernebestemmelsene inneholder de konkrete reguleringene av ulike aktiviteter og tiltak i nasjonalparken.

Verneforskriften for nasjonalparken er hjemlet i naturmangfoldloven, og forskriften er spesielt innrettet mot vern og forvaltning av naturmiljøet.

Motivene for vernet av Færder nasjonalpark fremgår av formålsparagrafen i verneforskriften (§ 2): Formålet med opprettelsen av Færder nasjonalpark er å bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslofjord med særlig vekt på landskap, naturtyper, arter og geologiske forekomster på land og sjø og som er uten tyngre naturinngrep. Videre heter det: Allmenheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, med liten grad av teknisk tilrettelegging.

2.2.2 Forvaltningsplanen for Færder nasjonalpark

Forvaltningsplanen gir retningslinjer for hvordan verneforskriftene skal tolkes og praktiseres, og fastsetter forvaltnings- og bevaringsmål. I tillegg gir forvaltningsplanen en god kunnskapsoversikt.

Forvaltningsplanen inneholder en rekke føringer for arbeidet med besøksforvaltning, blant annet:

- Verneverdiene skal ivaretas
- Friluftsliv er en viktig del av formålet
- Ferdsel skal tilrettelegges positivt gjennom tilrettelegging og informasjon på steder som tåler stort besøkspress
- Sårbare steder skal ha liten eller ingen tilrettelegging
- Ferdselsrestriksjoner benyttes i områder med særskilt sårbare elementer (eks. hekkende sjøfugl og andre sårbare arter, over og under vann)
- Kulturminner skal ivaretas
- Skjøtselsplaner

2.2.3 Merkevarerstrategi for Norges nasjonalparker

Miljødirektoratet lanserte i april 2015 ny merkevarerstrategi for Norges nasjonalparker. Målsetningen med det nye merket er å bedre opplevelsen for de besøkende, bedre vernet og gi større verdiskapning lokalt. Merkevarerstrategien er grunnlaget for visuell identitet, kommunikasjon og aktiviteter i alle Norges nasjonalparker. Merkevarerstrategien omfatter merkevaren for Norges nasjonalparker, besøkscentre, nasjonalparklandsbyer- og kommuner.

Færder nasjonalpark

Besøksstrategien henvende seg til følgende målgrupper:

- Lokalbefolkningen
- Turister
- Barnehager og skoler
- Tilfeldig besøkende

2.3 Prosess og medvirkning

Mye av kunnskapsgrunnlaget i besøksstrategien er knyttet til forvaltningsplanen som gjelder fra 2017-2027. Forut for opprettelsen av Færder nasjonalpark, og i arbeidet med forvaltningsplanen har det vært en omfattende medvirkningsprosess. Til arbeidet med besøksstrategien opprettet Nasjonalparkstyret en referansegruppe med representanter fra reiseliv, kommune, Besøksenter Færder nasjonalpark og grunneiere. Det ble gjennomført en medvirkningsprosess med 3 dialogmøter, samt møter i rådgivende utvalg.

3. Kunnskapsgrunnlaget

3.1 Verneverdiene

Forvaltningsplanen for Færder nasjonalpark er omfattende og gir mål og tiltak for forvaltningen av nasjonalparken, og god oversikt over litteratur og dokumentasjon knyttet til kunnskapsgrunnlaget. Sammen med erfaringsbasert kunnskap og samarbeid med viktige aktører i området, utgjør dette grunnlaget for mål, strategier og tiltak i besøksstrategien.

Kunnskapen er bygget på botaniske undersøkelser av karplanter på 87 øyer i nasjonalparken i perioden 2008-2015, og materiale fra naturhistorisk museum fra 1807 og fram til i dag. I tillegg ble det utarbeidet temakart verneverdier på land og temakart naturverdier i sjø.

Forvaltningsplanens kapittel 7 inneholder en omfattende litteraturliste.

Færder nasjonalpark representerer noe av det rikeste naturmiljøet i landet, med et stort biologisk mangfold. Forvaltningsplanen, vedlegg 7, har en opplisting av truede arter (rødlisterarter) på land og i sjø, og det er registrert mer enn 300 rødlistede arter i nasjonalparken. Et utvalg av sårbare og svært sjeldne plante- og dyrearter overvåkes spesielt. Det er innført fredningsområder for hummer for å styrke bestanden. Erfaringen med slike områder er gode. I 2019 innførte Miljødirektoratet vern av kysttorsk i sør. Det er forbudt å fiske torsk hele året i Oslofjorden.

Norsk genressurscenter arbeider med å bevare et utvalg av ville plantearter i Norge, slik at genvariasjonen kan bevares og utvikles videre. Færder nasjonalpark har et særlig rikt genetisk mangfold. 109 av 204 plantearter valgt ut av genressurscenteret finnes i Færder nasjonalpark. Det er foreslått å etablere et såkalt genressursreservat inne i nasjonalparken.

Færder nasjonalpark

Det finnes en rekke hekkeområder for sjøfugl i nasjonalparken. Statens naturoppsyn (SNO) foretar årlige sjøfugltellinger for å følge bestanden av truede og nær truede arter. Store Færder Ornitologiske stasjon bidrar også med verdifull informasjon om utviklingen av fugler i Færder nasjonalpark. I 2016 fikk et havørnpar to unger i Færder nasjonalpark, for første gang på over 100 år, og utviklingen følges nøye. Det ble ikke innført ferdselsforbud på øya, men god informasjon og oppfordring til å vise aktsomhet.

Det er utarbeidet et temakart «Verneverdier på land» som beskriver lokaliteter med prioriterte naturtyper, med inndeling i A, B og C kategori, hvorav A = svært viktig, B = viktig og C = lokalt viktig. Dette ligger som vedlegg 9 til forvaltningsplanen. Øya Mellom Bolæren har flere viktige naturtyper klassifisert som A. Få av disse trues av allmen ferdsel, men ferdselsårene på øya er i tillegg anlagt for å unngå sårbare områder. Oversikten i vedlegg 9 ligger til grunn for forvaltningsmål og bevaringsmål i forvaltningsplanen. Øya Østre Bolæren har ikke prioriterte naturtyper av kategori A, men flere naturtyper av kategori B. Her er gjengroing beskrevet som den kanskje største trussel, med forslag til skjøtselstiltak. I tillegg finnes en forekomst av den sjeldne arten Kam-marimjelle på Østre Bolæren. Området med forekomsten ligger syd på øya, (og har fra tidligere beiting inngjerding). Statens Naturoppsyn overvåker og skjøtter forekomsten. Lokaliteten var tidligere vernet som plantefredningsområde.

Hvaløy har flere naturtyper kategorisert som B verdi, med gjengroing som den største trusselen. Almen ferdsel ansees ikke som en trussel for naturverdiene. Anlegging av sti vil foregå i traseforslag fra nasjonalparkforvaltningen og Færder kommune, og etter veileder fra Miljødirektoratet om naturvennlig tilrettelegging.

Moutmarka, som er den landfaste delen av Færder nasjonalpark, er et særpreget kystområde med store verneverdier, blant annet med stor variasjon i vegetasjonstyper. Området er et levested for en rekke nasjonalt sjeldne og truede arter av karplanter, beitemarkssopp og insekter. Området var tidligere vernet som naturreservat. Stort besøkstrykk kan utgjøre en trussel, men her benyttes kanalisering som tiltak for å skåne naturverdiene. Hardt beitetrykk kan også være en potensiell trussel. Landskapet var i ferd med å gro igjen, men beiting og rydding har åpnet opp kulturlandskapet. En rekke arter som er avhengig av åpent landskap og beiting, har kommet tilbake, i tillegg til flere fuglearter som også var forsvunnet. Moutmarka har en svært detaljert forvaltningsplan.

Ildverket har ingen spesielt verdifulle naturtyper. Øya har imidlertid en rekke kulturminner som skal skjøttes på en forsvarlig måte. God informasjon er viktige tiltak.

Kulturminner

Det er registrert mange kulturminner i nasjonalparken, både automatisk fredede og fredede etter forskrift. I tillegg er det registrert en rekke andre kulturminner.

De fleste automatisk fredede kulturminner er gravrøyser, gravfelt og sunkne skip. Blant verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som ikke er formelt fredet gjennom kulturminneloven, finner vi flere registreringer på Bolærne-øyene, blant annet krigsfangeleiren fra 2. verdenskrig på Mellom Bolæren, og kanoner og skytestillinger på Østre Bolæren. Andre kulturminner er husmannsplassene Nordre Jensesund og Vestre Rønningen på Mellom Bolæren, og den

Færder nasjonalpark

innrissede kompassrosen i fjellet nordvest på Østre Bolæren. Fulehuk fyr og deler av gårdsbebyggelsen på Søndre Årøy er også viktige kulturminner.

Det finnes flere kulturminner i nasjonalparken fredet ved forskrift eller vedtak: Grevestuen på Mellom Bolæren, Store Færder Fyrstasjon og Færder fyrstasjon på Tristein. Der Kystverket er grunneier vil det kreve tillatelse fra grunneier i tillegg til nasjonalparkforvaltningen for å gjøre tiltak.

Kulturminner og kulturmiljøer er ikke-fornybare ressurser. Automatisk fredede kulturminner på land i nasjonalparken er godt registrert, men det er fortsatt potensial for å finne flere og behov for mer detaljert dokumentasjon og forskningsinnsats.

Kulturminner under vann er i mindre grad registrert, her er behovet stort for registrering og dokumentasjon. Kulturminneforvaltningen kjenner til rundt 70 lokaliteter. Posisjonering, vernestatus, bevaringstilstand og sårbarhet er ukjent på et stort antall. Skipsfunn fra første verdenskrig blir om få år statens eiendom og beskyttet gjennom kulturminneloven. Informasjon om kulturminner til besøkende er et viktig tiltak for å forhindre skader og skjending av kulturminner.

Det vil pågå arbeider med å registrere kulturminner i nasjonalparken i planperioden. Her vil Fylkeskommunen v/kulturarv og de kulturhistoriske miljøene ha et særlig ansvar. Tett samarbeid med kulturminnemyndighetene om kartlegging og informasjon om kulturminner vil være viktig framover.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Skjærgården øst for Nøtterøy og Tjøme er Vestfold sitt utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Området har mange spor etter tidligere gårdsdrift, fiske, los- og fyrvirksomhet. Det er et rikt biologisk mangfold i området, intakt kulturlandskap og mange kulturminner. Det er aktive gårdsbruk på Bjerkøy, Søndre Årøy og Hvaløy, og det er beitedyr på totalt 20 av øyene. Utvalgte kulturlandskap har etter mange år svært god oversikt over kulturlandskapet i Færder nasjonalpark, og samarbeider årlig med nasjonalparken i forhold til søknader om tiltak og gjennomføring av disse. Det er etablert et samarbeid mellom Nasjonalparkforvaltningen, Utvalgte Kulturlandskap i jordbruket og Oslofjordens Friluftsråd om Kulturlandskapsskolen. Dette er en årlig kursrekke som gjennomføres for å bidra til å bevisstgjøre grunneiere, velforeninger, venneforeninger og andre om kulturverdiene, skjøtselsplaner og gamle skjøtselsmetoder. Dette er en viktig arena for å nå hytteeiere (grunneiere) og andre for å informere om Færder nasjonalpark.

Potensielle trusler

Statens Naturoppsyn, Skjærgårdstjenesten og Vestfold fylkeskommune v/kulturarv har konkludert med at i dagens situasjon er ikke den allmenne ferdsel den største trusselfaktoren hverken på verneverdiene eller kulturminnene, med det nivå besøkende parken har i dag. De grep som er gjort med informasjon og tilrettelegging utenfor de mest sårbare områdene, ser ut til å bli respektert. Det kan være aktuelt med ytterligere kartlegging for tålegrensen for utvalgte områder.

Færder nasjonalpark

Bålbrenning på svaberg har vært en utfordring på flere øyer, men god informasjon og tilrettelegging har redusert problemet ifølge observasjoner fra Skjærgårdstjenesten.

Det mest sårbare miljøet i nasjonalparken er det marine miljøet. Endring i miljøtilstanden og hard beskatning har sammen ført til at flere fiskeslag og hummer har gått sterkt tilbake og er i en sårbar situasjon. Overbeskatning gjennom fritidsfiske og næringsfiske kan være en trussel mot utsatte arter, blant annet kysttorsken.

Skipsvrak kan utgjøre betydelige forurensningsrisikoer. Tømming av båtseptikk både fra fritidsbåter og annen trafikk kan utgjøre en potensiell forurensningskilde. Småbåthavner kan også være en kilde til forurensning, ved avrenning etter spyling av frostvæske, bunnstoff osv. Gode miljøtiltak i randsonen vil derfor være viktig for god vannkvalitet og god utvikling av det marine miljøet.

Gjengroing er en utfordring for mange arter, og også for det enkle friluftslivet. Gode beiteavtaler og rydding av kulturlandskapet, med blant annet restaurering av gamle slåtteenger, har økt artsmangfoldet og åpnet landskapet. Gjennom «Utvalgte kulturlandskap i jordbruket» (UKL) er det igangsatt en rekke prosjekter i nasjonalparken for å hindre gjengroing, både manuelle skjøtselstiltak og samarbeid med dyreholdere.

Hvert kulturminne og kulturmiljø har sitt særlige trusselbilde, og gir behov for egne tiltak. Kulturlandskapet er sårbart gjennom inngrep og tiltak, men også utsatt for gjengroing. Økt bruk av naturhavner til fortøyning eller oppankring, kan være en trussel mot kulturlag på sjøbunnen. Kulturminner på sjøbunnen i området har vært dårlig kartlagt og undersøkt tidligere, her er behov for bedre kunnskap.

Marint avfall, plast som kastes på land og forvitrer, eller graves lagvis ned i sand/tangvoller, samt ikke nedbrytbare nylontråder fra trålere (plasttau), er en etter hvert kjent problemstilling som det jobbes med fra mange hold. De besøkende opplever at naturen forringes med stor opphopning av plast og annen marin forøpling. Nasjonalparken er involvert i flere samarbeidsprosjekter rundt marin forøpling, og det gjennomføres årlige ryddeaksjoner.

Hurtiggående fartøy nær land, eller ukontrollert motorisert ferdsel i nasjonalparken er tidvis en trussel mot fuglelivet, spesielt i den sårbare hekketiden. I tillegg kan det oppleves som en trussel for det enkle friluftslivet ved at opplevelsesverdien forringes. Kajakkpadlere kan oppleve det som ubehagelig og kanskje også farlig når de møter motorbåter eller vannscootere som holder høy fart eller lager store bølger. Disse utfordringene må i stor grad møtes med håndheving av eksisterende regelverk, samt informasjon og holdningsskapende arbeid. Oppsyn har økt i perioden etter opprettelsen av Færder nasjonalpark, men det kan være behov for ytterligere styrking av oppsyn.

Padling har vokst fram som en stor aktivitet, og er også en aktivitet i reiselivssatsingen til Færder kommune. Det ornitologiske miljøet peker på at det kan være utfordrende med padlere som kommer svært tett på fugl til alle årstider. Færder nasjonalpark og til dels randsonen er viktige hvile- og næringsområder for store mengder sjøfugl som oppholder seg her om vinteren, eller i trekk-tiden vår og høst. Det er behov for mer kunnskap om hvordan økt bruk i vinter- og tidlig vårsesong kan påvirke naturmiljøene.

Færder nasjonalpark

Løse hunder er en stor utfordring for fugle- og dyrelivet, men også for beitedyrholdere. Det jobbes aktivt med informasjon og oppsyn.

Drøftinger med Statens naturoppsyn, Fylkesmannens miljøvernnavdeling, Naturhistorisk museum og Vestfold fylkeskommune, kulturarv i forbindelse med besøksstrategiarbeidet tyder på at de strategi-valgene som ble gjort i forvaltningsplanen, med tilrettelegging på robuste øyer som tåler økt besøkstrykk, og mindre eller ingen tilrettelegging i de mer sårbare og utsatte områdene, fungerer og derfor bør videreføres.

Moutmarka er et område som kan være sårbart i forhold til brukerintensitet, brukermønster og hardt beitetrykk. Den største trusselen idag er gjengroing og fravær av beitedyr. Her er åpning av stier og myrbruer på våte partier kanaliserende tiltak, og de tiltak og brukermønstre som er etablert ser ut til å ivareta verneverdiene. Flere av de sjeldne artene er betinget av åpent kulturlandskap og beiting, noe som i dag ivaretas av skjøtselsplanen, og ferdsel styres av godt tilrettelagte og merkede stier. Flere fuglearter som forsvant med gjengroing av landskapet er i ferd med å vende tilbake når landskapet gjenåpnes.

3.2 Den besøkende

Færder nasjonalpark ligger i kort reiseavstand fra en stor del av Norges befolkning, med under 2 timers reisevei til Oslo. I tillegg er Færder kommune en stor hyttekommune med over 3000 fritidsboliger. Befolkningen i Færder kommune øker kraftig om sommeren, og skyldes i stor grad hyttefolket. Mange av disse besøker benytter tilbud i Færder nasjonalpark flere ganger om sommeren. Tønsberg by er en godt besøkt sommerby, med blant annet en attraktiv gjestehavn. Det er også flere attraktive campingplasser i nærheten. Verdens Ende på Tjøme hvor også Besøkssenter Færder nasjonalpark er plassert, er en godt kjent merkevare og tiltrekker seg også i stor grad utenlandske besøkende.

Ulike former for båtliv er den klart mest omfattende bruken, og omfatter i stor grad de fastboende i randsonen, i tillegg til besøkende om sommeren. Bruksmønsteret er etablert gjennom mange generasjoners aktivitet. Det har vært foretatt tellinger av båtbruken forut for etablering av nasjonalparken, og Skjærgårdstjenesten gjør årlige observasjoner på antall båter, bruksmønster og slitasje på natur. Antall båter og størrelsen på båten har vært økende, og det observeres flere båter i skjærgården om våren og høsten enn tidligere, spesielt forsommerhelgene.

Teltning foregår over kortere tid enn tidligere (mindre langtidsteltning), og dette har bidratt til å redusere slitasje på vegetasjon. Stadig flere søker seg til tilrettelagte og gode gjestehavner, og i mindre grad til uthavner med liten eller ingen tilrettelegging. Taxibåter og charterbåter som tar større og mindre grupper besøker også skjærgården.

Det ser samtidig ut til at enkle ferdselsformer og padling øker. Padling er en aktivitet som representerer det enkle friluftslivet og setter lite fotavtrykk. Aktiviteten krever liten tilrettelegging. Vestfold fylkeskommune jobber aktivt med prosjektet «Padledd Vestfold», en gjennomgående padlerute fra nord til sør i Vestfold, med risikovurderte etapper og informasjon om overnatting, parkering mm.

Færder nasjonalpark

Moutmarka er et mye benyttet landfast utfartsområde i nasjonalparken, og er det turområdet som det er enklest å komme til hele året. Statens Naturoppsyn/ Oslofjordens Friluftsråd har hatt tellere på sentrale innfartspunkter i flere år, og tallene fra 2017 viser at rundt 35000 personer årlig går tur i Moutmarka.

I 2016 gjennomførte studenter ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet en brukerundersøkelse i Moutmarka på oppdrag fra Oslofjordens Friluftsråd som grunneier, og i samarbeid med nasjonalparkforvalter. I undersøkelsen ble det gjort 216 intervjuer av til sammen 426 personer, med 1448 passeringer. Rapporten gir en god indikasjon på de ulike brukergruppene: 16% var lokale beboere, 36% hytteeiere, 9% tilreisende førstegang og 39% tilreisende som hadde vært her før (figur 1). Det er grunn til å tro at «tilreisende første gang» vil øke etter hvert som området blir mer markedsført via nasjonalparken.

FIGUR 1 INN HER.

Rutebåten mellom Tønsberg og Østre Bolæren hadde i 2017 ca. 8600 enkeltturer, og ulike typer taxibåter fraktet rundt 2000 personer ut i nasjonalparken. I tillegg kommer charterbåter og RIB turer. Gjeshavnen på Østre Bolæren hadde i 2017 nærmere 5500 besøkende båter i tillegg til småbåter med opphold av kortere varighet som ikke ble registrert. Gjestedøgn på Østre Bolæren var 7500 på hovedanlegget og 1200 gjestedøgn i kystledhytta (ubetjent hytte). I tillegg var det en god del dagsbesøkende, og personer som telter av kortere varighet, som ikke blir registrert. Verdens Ende registrerte 2638 båter, mens Tønsberg havn registrerte ca. 8000 besøkende båter.

Det anslås at det hvert år er ca. 120.000 besøkende på Verdens Ende, basert på enkelttelling og tall fra parkeringsplassen. Det er ikke gjort noen kvantitativ undersøkelse på hvor besøkende kommer fra, men Besøkssenter Færder nasjonalpark opplever å ha mange tyske og nederlandske turister på sensommeren. Informasjon om attraksjonen på besøksenteret er utgitt på norsk, engelsk og tysk.

Øyene i Færder nasjonalpark har i årtier vært et av Norges mest benyttede områder til friluftsliv, soling og bading, både fra tilreisende, hyttegjester og fastboende, og det er derfor grunn til å tro at både overnatting og dagsturisme vil øke i tiden framover.

Området gir gode muligheter for naturopplevelse, soling, bading, båtliv, padling, telting, fiske og andre friluftslivsaktiviteter. I tillegg benytter dykkerklubber nasjonalparken.

Kystledhytter (ubetjent hytte)

Oslofjordens Friluftsråd drifter en rekke ubetjente hytter i nasjonalparken under konseptet «kystled». Hyttene kan leies gjennom nettsidene til Oslofjordens Friluftsråd. De besøkende er friluftinteresserte familier med og uten barn, hyttebøkene viser hvilke aktiviteter de besøkende er opptatt av. Det er 5 kystledhytter inne i Færder nasjonalpark som samlet hadde ca. 2100 gjestedøgn i 2017.

Det finnes i tillegg flere kystledhytter i randsonen, på Sandøsund og Tjønneberget (begge Hvasser, Tjøme), Søndre Tenvik og Veierland (øy).

Færder nasjonalpark

Padlenasjonalparken

Færder nasjonalpark har en fantastisk skjærgård med mange små og store øyer og lune vikene. De fleste strendene er tilgjengelig for overnatting i telt, og flere øyer har toaletter og renovasjon. En del av formålet med Færder nasjonalpark er å gi anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv. Padling er blitt en svært populær aktivitet i de senere årene.

Padleled Vestfold er et informasjons- og motivasjonsprosjekt hvor målet er færrest mulig inngrep i naturen, og har som mål å nå ut til flest mulig, og å engasjere og motivere nye brukere.

Prosjektet er unikt i nasjonal sammenheng, og kan bidra til økt interesse for Vestfold og Færder nasjonalpark som padledestinasjon, og også til økt interesse for Vestfold og Færder kommune som reisemål. Padleledet åpnet i juni 2018. Nasjonalparkforvaltningen er positiv til tiltak som legger til rette for kajakkpadling, og egen tilrettelegging på utvalgte øyer.

Havpadlerne Færder og andre klubber er opptatt av sikkerhet og opplæring, og arrangerer årlig mange kurs. Klubben har mer enn 300 medlemmer, og registrerer en økende interesse for kajakkpadling. Havpadlerne Færder har utlån av kajaker til medlemmer og eget kajakknaust på Fjærholmen. Havpadlerne jobber med å utvikle et padlesenter på Fjærholmen. Her har også Oslofjordens Friluftsråd satt opp kajakkstativ hvor man kan leie plass.

Våren 2018 utkom boken «Padlereiser i Vestfold» som gir en vakker beskrivelse av turer gjennom hele året i Færder nasjonalpark og en motivasjon til padling.

Muligheter for de besøkende i Færder nasjonalpark

De mest fremtredende muligheter for opplevelser knyttet til nasjonalparken i dag, er:

- Fiske. Tradisjonelt har fiske vært en viktig, og en av de mest benyttede friluftslivsaktivitetene i området. Sportsfiske er den aktiviteten som engasjerer flest nordmenn, og selv om en rekke fiskearter er i sterk tilbakegang, er fiske etter sjøørret en helårsaktivitet langs sjøen, og et robust fiske.
- Turer. Merkede stier (kyststier) og guidede turer med ulike tema.
- Idrettsarrangement. Nasjonalparken benyttes i dag til ulike idrettsarrangement i form av svømming, svømming/løping osv. og ser ut til å tiltrekke seg stadig flere slik typer arrangement.
- Sjøbaserte aktiviteter. Forholdene ligger godt til rette for sjøbaserte aktiviteter som kiting, seiling og padling og småbåtbruk. Dette utøves i stor grad i dag.
 - Overnatting. Det finnes mange muligheter for overnatting
 - I gjestehavn med egen båt
 - Telting, på godt tilrettelagte øyer, men også på øyer med liten eller ingen tilrettelegging
 - I Kystledhytter
 - Gamle militæranlegg
 - Adkomst. Mulighet for adkomst med egen båt, rutebåt eller charterbåter, kajakk.

Færder nasjonalpark

- Gode muligheter for tradisjonelt friluftsliv som sjøfugljakt, soling, bading, rekreasjon, seiling og naturopplevelser
- Snorkelløype. Det finnes i dag en enkel snorkelløype på Verdens Ende. Denne ligger på forholdsvis grunt vann i nasjonalparken.
- Dykking. Det er registrert flere dykkerklubber i området, og dykking foregår også uorganisert.

Dette er i hovedsak aktiviteter som utøves i dag, og dagens bruk ansees ikke å være en trussel for verneverdiene.

Idrettsarrangement

De senere årene har det blitt svært populært med ulike typer ekstremvarianter av idrettsarrangement. De siste årene har det vært søknad om flere arrangement, som for eksempel Ultraløpet Soria Mora til Verdens Ende, og Swim run som går over en rekke av øyene i nasjonalparken.

Hvert år arrangeres Færderseilasen fra Oslo og til Færder nasjonalpark. De siste to årene har sluttmålet vært Tønsberg havn. Seilerne er en viktig brukergruppe av nasjonalparken også utenom dette arrangementet.

3.3 Reiseliv

Et godt samarbeid med nasjonalparkens besøkssenter og Færder kommune (nasjonalpark-kommune) er viktig for en god besøksforvaltning. Færder og Tønsberg kommune har utviklet en felles reiselivsstrategi «Skjærgårdsopplevelser – Fra Norges eldste by til Verdens Ende». Vestfold og Telemark fylkeskommune har vedtatt «Skjærgård» som felles reiselivssatsning i regionen. Disse aktørene vil være viktige samarbeidspartnere i det videre arbeidet med utvikling og tilrettelegging i Færder nasjonalpark.

Besøkssenter Færder nasjonalpark er et autorisert besøkssenter og ligger på Verdens Ende.

Nasjonalparken og besøkssenteret har felles nettside og facebook med mål om å ivareta informasjonsbehovet til den reisende i tillegg til relevant og viktig informasjon om nasjonalparken. Den reisende kan komme til lands, men også med båt til de forskjellige tilrettelagte havnene

Nasjonalparken og regionen rundt er et populært reisemål med mange besøkende, spesielt om sommeren.

Færder nasjonalpark er en marin nasjonalpark og lett tilgjengelig fra sjøsiden, med tilrettelagte gjestehavner på Østre Bolæren, Vestre Bolæren og Verdens Ende. Andre sentrale gjestehavner men som også er tilgjengelige fra landsiden er Tønsberg gjestehavn, Fjærholmen og Sandøsund (Hvasser, Tjøme). Verdens Ende og Moutmarka på Tjøme er lett tilgjengelig med bil og buss og mye brukt dagsutfartsområder. Det er registrert mer enn 3000 fritidsboliger i Færder kommune, og befolkningen øker derfor kraftig i Færder kommune i sommermånedene.

I det følgende gis en kort oversikt over reiselivsbedrifter i og rett utenfor verneområdet.

Færder nasjonalpark

Overnatting, servering, transport og aktiviteter

Felles for mange av reiselivsaktørene er at det er mindre bedrifter med få ansatte. Det er vanskelig å få en fullstendig oversikt over alle aktørene, beskrivelsen er ikke fullstendig, men gir et representativt bilde av aktørene.

Overnatting foregår på hoteller, moteller, pensjonater, gårdsbruk, campingplasser, private hytter og gjestehavner. Inne i nasjonalparken er det få kommersielle overnattingstilbud. Det er kystledhytte (selvbetjent hytte) og annen overnatting på Fulehuk, samt kystledhytte på Mellom Bolæren, Ildverket og Tristein (Færder). I tillegg er det kystledhytte og annen overnatting på Østre Bolæren, samt enkel overnatting på Vestre Bolæren, begge steder utenfor nasjonalparken. Bjerkøy gård har i tillegg til dyrehold utleie av lokale til kurs, møter og selskaper, samt leiligheter til overnatting. Deler av Bjerkøy tilhører nasjonalparken, mens området rundt Bjerkøy gård er utenfor. Kystledhyttene har årlig mer enn 2100 overnattningsdøgn.

Det er to hotell i Færder kommune i dag, Active Hotel og Scandic Havna Hotel. I tillegg har Hvasser Motell på Hvasser (Tjøme) utleie av hytter, og Engø Gård driver hotell og restaurantdrift, og er medlem av De Historiske Hoteller & Spisesteder. Det er også flere mindre aktører som har ulike overnattingstilbud. Det er flere store campingplasser i området, alle utenfor nasjonalparken: Furustrand camping (Tønsberg), Fjærholmen familiecamping (Nøtterøy), Svelvikstranda camping, Verdens Ende camping og Mostranda camping (alle Tjøme).

For tiden er det to serveringssteder ute i skjærgården: På Vestre Bolæren og på Østre Bolæren. Begge disse ligger utenfor selve nasjonalparken, men på øyer som er en del av nasjonalparken. I tillegg er det en rekke serveringssteder i randsonen på Tjøme, blant annet på Verdens Ende og Sandøsund, men også på Nøtterøy og i Tønsberg med relativt kort vei til nasjonalparken. Serveringsstedene i skjærgården har begrenset sesong, vår, sommer og høst, mens serveringsstedet på Verdens Ende har helårsåpent.

Det finnes flere båtaktører som tilbyr ulike aktiviteter og turer ut i nasjonalparken, alt fra små til større aktører. Noen av disse er «Saga Oseberg», vikingeskip i Tønsberg, «Berntine», gammel ishavsskute, og seilskøyta «Fortuna» en klassisk seilskøyte av jaktetype. Alle tilbyr gruppeturer i nasjonalparken. Andre transportører som tilbyr varierte opplevelser er Fjordtaxi AS, Bolærnebåtene AS, Skyssbaaten.no, Oceanprincess, i tillegg til flere ulike eventfirma.

Besøkscenteret Færder nasjonalpark har åpen utstilling hele året, og tilbyr guidede turer i nasjonalparken, samt flere andre aktiviteter.

Fra Tønsberg går det rutebåt både til Østre Bolæren og Verdens Ende i sommersesongen, i tillegg kjører ulike typer taxi- og charterbåter besøkende ut i nasjonalparken.

Tønsberg og Omegn Turistforening har utleie av kajaker.

Firmaet padleopplevelser på Tjøme tilbyr ulike aktiviteter knyttet til padling.

Guidede turer og aktiviteter i nasjonalparken

- o Nasjonalparkens besøkscenter tilbyr guidede turer med ulike naturtema.

Færder nasjonalpark

- o Guidede turer i forsvarshistorie tilbys på Østre Bolæren av Tønsberg forsvarsforening.
- o Guidede turer i kulturhistorie tilbys på Mellom Bolæren av Mellem-Bolærens Venner.
- o Taxi- og charterbåter tilbyr guidede båtturer.

Aktiv Fritid er en Norsk Økoturisme bedrift med egen Base Camp i strandsonen på Tjøme nær Verdens Ende. Bedriften tilbyr ulike typer aktiviteter som teambuilding, klatrepark, zipline, sykkelturner, sykkelutleie, Via Ferrata klatretur, rappelling og økologisk lokalmat fra Vestfold.

Stall Verdens Ende tilbyr opplevelser med hest, med rideløype tett på Moutmarka, Færder nasjonalpark.

Østre Bolæren tilbyr overnatting og servering, samt en rekke aktiviteter som freesbe-golf, kyststi og aktivitetsløype, samt gode bademuligheter, dagsturmöglichkeit med rutebåt.

Visit Vestfold er et destinasjonsselskap for reiselivet i Vestfold. Her finnes oppdatert informasjon om arrangementer og aktiviteter og deres medlemsbedrifter. Visit Vestfold vil i sin markedsføring for Vestfold benytte Verdens Ende som en fellesnevner for attraktivt reiseliv i Vestfold.

Samarbeid om utvikling av reiselivet

Det utøves i dag en rekke aktiviteter i nasjonalparken, fra det enkle friluftslivet, båtliv, fiske og til idrettsarrangement. Dagens nivå anses ikke å utgjøre en trussel for verneverdiene, men aktivitetene er i liten grad organisert.

Nasjonalparkforvaltningen kan ikke ha en dobbelt rolle, både som forvaltningsmyndighet og som initiativtaker for næringsbasert tiltak. Nasjonalparkstyret skal først og fremst legge til rette rammer for aktivitet i nasjonalparken. Det er nasjonalparkens regelverk og forvaltningsplan som legger hovedrammene for muligheter og begrensninger. Samarbeid mellom nasjonalparkstyret og næringslivet er viktig, slik at næringslivet får god, oppdatert informasjon om de muligheter som finnes i parken, og de begrensninger som gjelder.

Nasjonalparkforvaltningen og reiselivsbedriftene bør møtes regelmessig for å få dette samspillet til å fungere.

Nasjonalparkforvaltningen har lagt til grunn at infrastruktur knyttet til verdiskapningen skjer i randsonen av nasjonalparken eller i tilknytning til hovedinnfallsportene.

3.4 Annen relevant kunnskap (samordning av brukerinteresser)

I arbeidet med besøksstrategien har det kommet fram noen mulige målkonflikter. Dyreholdere har blant annet påpekt at det har vært dårlig kommunikasjon knyttet til idrettsarrangement, løping og svømming over øyene. Tillatelser er gitt etter hensyn til verneverdiene, men dyreholdere med sau eller andre dyr på beite har opplevd forstyrrelser av dyra, og tilfeller av

Færder nasjonalpark

åpne grunder. Disse utfordringene kan løses med god informasjon til dyreholdere. Dette vil gi dyreholdere mulighet til å iverksette ekstra tiltak.

En annen problemstilling kan være forholdet mellom kommersiell og allmenn bruk av gapahuker eller andre tilretteleggingstiltak. God informasjon på sentrale steder, blant annet parkeringsplasser, infotavler og kartinformasjon vil være viktig for forståelsen av bruken.

Det er båndtvang i nasjonalparken i perioden 1. april til 15. oktober, utvidet av hensyn til dyr på beite.

Forsvarets øvingsområder i sjø overlapper med store deler av Færder nasjonalpark. Det er ønskelig med god dialog for å ivareta både naturverdiene og friluftsjøinteressene.

I Færder nasjonalpark er det omkring 100 private hytter med større eller mindre eiendom. Disse grunneierne er viktige samarbeidspartnere for nasjonalparken. Det har vært eksempler på at innmark har blitt benyttet av fritidsbåter og besøkende. Friluftslovens bestemmelser for ferdsel i innmark og utmark gjelder også i nasjonalparken. Nasjonalparkforvaltningen vil vurdere behovet for tydeligere informasjon.

Kystverket er en viktig grunneier i nasjonalparken, og er blant annet eier av vedtaksfredede fyrstasjoner. I tillegg kan enkelte tiltak komme i konflikt med Kystverkets krav til sikkerhet og framkommelighet, dersom tiltakene berører hovedled eller biled, eks. brygger.

Hurtiggående fartøy nær land, eller ukontrollert motorisert ferdsel overalt i nasjonalparken kan være en trussel mot fuglelivet, spesielt i den sårbare hekketiden, og i tillegg kan det oppleves som en trussel for det enkle friluftslivet ved at opplevelsesverdien forringes. Tidligere undersøkelser og arbeidet med besøksstrategien indikerer at det kan være noen utfordringer knyttet til opplevelsen av andres båtbruk - spesielt fart, bølger og uvetting kjøring. Dette kan være en trussel mot muligheten for uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv, slik verneformålet legger opp til.

Kajakpadlere kan oppleve det som ubehagelig og kanskje også farlig når de møter motorbåter eller vannscootere som holder høy fart eller lager store bølger.

Disse utfordringene må i stor grad møtes med håndheving av eksisterende regelverk, samt informasjon og holdningsskapende arbeid. Fartsgrensene på 5 knop 100 meter fra alt land og 30 knop i skjærgården for øvrig, kan bidra til å dempe konflikter mellom ulike typer båtferdsel. Oppsyn har økt i perioden etter opprettelsen av Færder nasjonalpark, men det kan være behov for ytterligere styrking av oppsyn.

Statens naturoppsyn har ferdselstellere ved 3 innfallsporner til turområdet Moutmarka. Dette, sammen med en brukerundersøkelse som Oslofjordens Friluftsråd fikk utført, har gitt forvaltningen verdifull informasjon. Nasjonalparkforvaltningen ønsker å videreføre

Færder nasjonalpark

ferdselstelling i Moutmarka, men ønsker videre å se på muligheten for å bruke mobildata til telling og analysing av ferdselsdata i samarbeid med Besøkscenter Færder nasjonalpark.

I den grad det skulle oppstå konflikt mellom ulike typer brukere, kan det være aktuelt for forvaltningen å gå i dialog med berørte parter for regulering av forholdet mellom allmenhet og kommersiell bruk.

Retningslinjer for organisert ferdsel

I forvaltningsplanen er restriksjoner på visse typer organisert ferdsel tatt inn for å sikre en dialog mellom brukere og forvaltning og gi forvaltningsmyndigheten mulighet til å styre uheldig ferdsel slik at det ikke oppstår konflikter i forhold til dyreliv, sårbar natur og kulturminner.

Brukerundersøkelsen fra Moutmarka, samt samtaler med reiselivsaktører har vist at besøkende og reiselivsaktører er opptatt av ferdsel og bruk på en skånsom måte.

Nasjonalparkforvaltningen har derfor valgt å gjenta de retningslinjene som ligger i forvaltningsplanen:

Forvaltningsplanen definerer ferdsel som organisert når personer, lag, firmaer e.l. planlegger, koordinerer eller arrangerer aktiviteten, samtidig som ferdselen omfatter grupper av deltagere eller foregår med en viss hyppighet over tidsrom.

Organisert ferdsel er i dag på et moderat nivå, og oppfattes derfor ikke som en stor utfordring i forhold til verneformålet. Friluftsutøvere og andre skal i størst mulig grad kunne velge hvor han/hun vil ferdes innenfor nasjonalparken.

Felles for alle som ferdes i nasjonalparken eller organiserer ferdsel, er at aktivitetene ikke skal være til skade for verneverdiene.

Følgende typer av organisert ferdsel krever alltid tillatelser:

- Grupper og arrangementer med minst 50 deltagere. Skoleklasser på tur omfattes normalt ikke av denne regelen, bortsett fra hvis antallet blir over 90 deltagere (tre skoleklasser).
- Grupper og arrangementer med færre enn 50 deltagere, når aktiviteten planlegges gjennomført minst tre ganger pr. år på samme sted. Alminnelig turaktivitet i mindre grupper i regi av familie og venner krever likevel ikke tillatelse etter denne regelen.
- Teltleire med minst 10 telt.

Det anbefales alltid å informere grunneier om man er i tvil om grunneiers tillatelse må innhentes for aktiviteten. Faste arrangementer bør kunne få flerårig tillatelser hvis det ikke oppstår konflikter i forhold til naturmiljøet.

Færder nasjonalpark

3.5 Hva ønsker de besøkende

De besøkende oppleves å ha litt forskjellig ønsker om graden av tilrettelegging i nasjonalparken. Felles er et ønske om toaletter og avfallshåndtering, mulighet til telting og bålplasser.

De større båtene ønsker gode kaimuligheter. Opplysninger om nasjonalparken og naturverdiene og hva som er tillatt uttrykkes det også ønske om. Brukerundersøkelsen i Moutmarka konkluderte med at brukerne i hovedsak var fornøyde, men det ble også gitt gode innspill til videre forvaltning og ønske om mer informasjon, blant annet om adferd.

Oslofjordens Friluftsråd peker på viktigheten av gode og vedlikeholdte parkeringsplasser i randsonen til nasjonalparken, og steder for utsetting av mindre båter og kajaker.

Flere av tiltakene som ønskes må skje i randsonen av nasjonalparken. Et godt samarbeid mellom nasjonalparkforvaltningen og nasjonalparkkommunen er viktig.

I forbindelse med besøksstrategien og medvirkning ble det gjennomført tre dialogmøter: Dialogmøte 1 involverte frivillige og aktører i skjærgården.

Dialogmøte 2 involverte Fagmiljø (Naturhistorisk museum, Statens Naturoppsyn, Færder kommune, Skjærgårdstjenesten, naturforvalter FM, Vestfold fylkeskommune/kulturarv, grunneiere, ornitologer).

Dialogmøte 3 involverte lokale reiselivsbedrifter.

Møtene gav konkrete innspill til ønskede tiltak i nasjonalparken og områdene rundt.

Kort oppsummert ble de ulike gruppene bedt om innspill til følgende tema:

Trusler, tilrettelegging, informasjon, samarbeid.

Gruppene ble også bedt om innspill/tanker til miljøfokus/grønt reiseliv.

En rekke av de foreslåtte tiltak ligger utenfor nasjonalparkforvaltningens ansvar, og er derfor i liten grad med i tiltaksplanen. De er likevel tatt med i beskrivelsen her, da det kan være nyttige innspill til kommunene i randsonen.

Hovedfunnene kan kort oppsummeres slik:

- **Trusler/Utfordringer:**

- Redusert kai/bryggeplass i randsonen for transportører og andre aktører er en utfordring for utvikling av videre aktivitet i nasjonalparken og næring
- Reduserte parkeringsmuligheter, både for de som skal ut med egen båt, og de som skal benytte taxibåt til aktiviteter i skjærgården kan true økt aktivitet
- Akutt oljeforurensning er en trussel mot både friluftsliv, aktiviteter og natur
- Hurtiggående fartøy nær land, kan være trussel mot fugleliv, men også redusere opplevelsesverdien (støy/stillhet)
- At ilandstigningsforbudet ikke respekteres, kan være en forstyrrelse av dyrelivet
- Gjengroing, er en trussel mot biologisk mangfold og for utøvelse av friluftsliv

Færder nasjonalpark

- Misbruk av natur, som bålbrenning, overbesøk/masseturisme kan være en trussel mot både natur og friluftslivet
- **Samarbeid:**
 - Det er et potensial i samarbeid mellom ulike frivillige organisasjoner, som felles arrangement/strandryddedag
 - Verdens Ende kan være et knutepunkt til økt samarbeid mellom aktører, samarbeid oppsyn, samarbeid offentlig/frivillige organisasjoner, samarbeid offentlig om tilrettelegging, overvåking/utvikling av spesifikke områder
- **Fysisk tilrettelegging:**
 - Behov for bedre ilandstigningsbrygger på enkelte øyer
 - Hogst for å åpne landskap
 - Bedre skilting
 - Mer merking av stier, tilrettelegge flere stier,
 - Flere toalett,
 - Kildesortering av søppel, tømmestasjon båtseptikk, rydestasjon marin forsøpling,
 - Bedre parkeringsmuligheter
 - Flere fortøyningsbolter
- **Informasjon:**
 - Behov for overvåkingsverktøy/metodikk
 - Bedre informasjon til grunneiere
 - Infoskilt: om adferd/regler, dyrehold, infoskilt UKL, severdigheter
 - Bedre info på nettsider om forskning
 - Gode turkart tilgjengelig
 - Flere infotavler
- Det er også kommet innspill om at det er ønskelig med en mer systematisert kartlegging og overvåking av brukermønsteret i nasjonalparken.

Flere av disse innspillene samstemmer med ulike tiltak i forvaltningsplanen og videreføres i besøksstrategien. Innspillene er omtalt i enkelte andre kapitler i besøksstrategien, og enkelte er videreført som konkrete tiltak.

4 Mål, strategiske grep og veivalg

Det er ønskelig å videreføre strategien fra forvaltningsplanen med å invitere de besøkende til definerte, robuste øyer og bruke tilrettelegging og informasjon som virkemidler. I praksis betyr dette at de mer sårbare øyene i liten grad markedsføres eller tilrettelegges.

4.1 Mål

4.1.1 Mål for verneverdiene

- Bevare et større naturområde med representative økosystemer ved kysten i ytre Oslofjord uten tyngre naturinngrep
- Delta i forskningsprosjekter for å styrke kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene

Færder nasjonalpark

- Ivareta verneverdiene knyttet til landskap, vegetasjon, kulturminner og marine økosystemer, gjennom målrettet informasjons- og tilretteleggingstiltak på utvalgte steder som tåler stort besøkstrykk

4.1.2 Mål for de besøkende

De besøkende skal:

- Få gode naturopplevelser
- Få økt kunnskap, forståelse og stolthet for nasjonalparken, kulturminnene og verneverdiene
- Få anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging
- Barn og unge skal få formidlet naturverdiene knyttet til nasjonalparken på en god og informativ måte

4.1.3 Mål for reiselivet

Det er ønskelig fra nasjonalparkforvaltningens side å utvikle en bærekraftig reiselivsprofil i nasjonalparkregionen.

- Nasjonalparkforvaltningen vil tilrettelegge for besøkende med god kvalitet på informasjon, utsiktspunkter og infopunkt
- Stier skal merkes som kyststi
- Nasjonalparkforvaltningen skal informere om opplevelser og muligheter i nasjonalparken gjennom nettsider og sosiale medier
- Nasjonalparkforvaltningen vil være pådriver for et miljøvennlig reiseliv og flere miljømerkede aktører
- Nasjonalparkforvaltningen ønsker dialog med Færder kommune om aktuelle tiltak knyttet til miljø. Det er ønskelig at kommunen og nasjonalparkforvaltningen har en tydelig dialog med reiselivsaktørene om miljøkrav i nasjonalparken

Miljøsertifisert reiseliv er omtalt i forvaltningsplanen kapittel 5, Besøksstrategi.

4.2 Strategier

Besøksstrategien skal være en forutsigbar plan for forvaltningen for å bedre opplevelsen for de besøkende, bedre vernet og bidra til lokal verdiskapning. For å oppnå målsettingene om dette har nasjonalparkforvaltningen valgt en tredelt strategi med tilrettelegging (kanalisering), informasjon og samarbeid. For å ivareta verneverdiene og bevare områder uten tyngre inngrep, er det valgt kanalisering ved å peke ut og tilrettelegge i ulik grad på utvalgte områder. Færder nasjonalpark ligger i et tett befolket område, og mange av tiltakene som er nødvendig for å gi besøkende gode opplevelser er knyttet til de nærliggende kommunene. Det er derfor nødvendig med et utstrakt samarbeid for å oppnå ønskede mål, både med de nærmeste kommunene, men også med Besøkscenter Færder nasjonalpark, reiselivet, Vestfold

Færder nasjonalpark

fylkeskommune (kulturarv) og andre aktører i skjærgården. For å gi den besøkende god kunnskap om området, er det viktig med god informasjon og god kvalitet på informasjonstavler, nettside og sosiale medier.

4.2.1 Tilretteleggingsstrategi

Hovedinnfallsporter, områder med stor grad av tilrettelegging

Hovedinnfallsport defineres som et «større informasjonspunkt» hvor formålet er å gi god informasjon til den besøkende, både kunnskap om Færder nasjonalpark og informasjon om hvordan besøke og oppleve nasjonalparken. Hovedinnfallsportene i Færder nasjonalpark kjennetegnes ved store havneanlegg, omfattende servicetilbud og skiltportaler med generell informasjon om nasjonalparken. Stedene har videre en rekke aktivitetstilbud og ligger nært til servering, og har god infrastruktur, og vil i ulik grad ha helt eller delvis universell tilrettelegging. Det bør informeres på nettsidene om områder med god tilrettelegging for alle brukergrupper.

Disse stedene vurderes som robuste og ligger i randsonen av Færder nasjonalpark. Nasjonalparkforvaltningen vil fokusere på disse områdene ved planlegging av tilretteleggings- og informasjonstiltak. Det vil være nødvendig med god dialog med de aktuelle kommunene om tilretteleggingstiltak.

Tilretteleggingstiltak som brygger, fortøyningsinstallasjoner mm som ønskes gjennomført i kommunens sjøområde, vil involvere Færder kommune, og det kan også være aktuelt å involvere Kystverket, i forhold til sikkerhet eller fremkommelighet i hovedled eller biled.

Det er valgt ut tre hovedinnfallsporter:

- Tønsberg Havn
- Verdens Ende
- Østre Bolæren og Vestre Bolæren

Tønsberg Havn

Tønsberg vil ofte være den besøkendes første stopp mot Færder nasjonalpark, og har besøkende hele året. Tønsberg brygge er et naturlig samlingspunkt for turister som ankommer Tønsberg med bil eller tog/buss, eller med egen båt til Tønsberg gjestehavn. Her skal den besøkende få god kunnskap om Færder nasjonalpark, og god informasjon om man kan gjøre og oppleve og hvordan man kommer dit. Det er to muligheter å komme til Færder nasjonalpark fra Tønsberg: med egen båt eller med rutebåt til Bolærne-gruppen, eller med bil/buss/sykel til Verdens Ende og Besøkssenter Færder nasjonalpark og Moutmarka (landfast).

Nasjonalparkforvaltningen må gå i dialog med Tønsberg kommune og utarbeide en helhetlig skiltplan. Tilretteleggingstiltak er Tønsberg kommune ansvarlig for.

Færder nasjonalpark

Verdens Ende

Verdens ende er et mye besøkt område hele året, med hovedtyngden av besøkende i sommersesongen. Besøkende kommer med egen båt til gjestehavnen, eller med bil/buss/sykkel. For å komme ut i nasjonalparken går det rutebåt fra Tønsberg til Bolærne-øyene og til Verdens Ende i sommersesongen, hele året finnes taxibåt-/charterbåttilbud.

Besøkssenter Færder nasjonalpark ligger på Verdens Ende, og der skal det gis god kunnskap om nasjonalparken, både om natur- og kulturverdiene i tillegg til informasjon om aktiviteter og muligheter i nasjonalparken.

For turgåing i nasjonalparken henvises det til Moutmarka i kort avstand fra Verdens Ende. I Moutmarka er det skiltet flere turrunder som kyststi. Nasjonalparkforvaltningen ønsker å etablere et utsiktspunkt/fotopunkt på Skåetangen, i samarbeid med grunneier. Her kan det informeres om både naturverdier og nyere tids krigsminner, i samarbeid med Fylkeskommunen v/kulturarv. Det bør vurderes flere tilretteleggingstiltak som benker og informasjonsskilt.

Nasjonalparkforvaltningen har et ønske om at det etableres en kyststi i terrenget fra Besøkssenter nasjonalpark (på Verdens ende) og ut i nasjonalparken, mot Skåetangen. Dette vil øke området attraktivitet med mulighet for aktivitet og knytte Besøkssenteret og nasjonalparken nærmere hverandre. Det anbefales i tillegg å merke kyststi fra Besøkssenter Færder nasjonalpark for å knytte den sammen med kyststi-nettet i Moutmarka.

Det skal lages en helhetlig skiltplan for hele området Verdens Ende.

Østre og Vestre Bolæren

Østre Bolæren er et naturlig knutepunkt i Skjærgården, og har mange besøkende som kommer med båt, på grunn av sin fine og trygge gjestehavn. Øya har svært god infrastruktur fra tiden i forsvarrets eie og området har blitt videreutviklet under Vestfold fylkeskommune og senere Færder kommune sitt eierskap. Det går rutebåt mellom Tønsberg og Østre Bolæren i sommersesongen, og båten går etter avtale også innom de andre Bolærne-øyene eller Fulehuk Fyr.

Østre Bolæren er en av øyene i Bolærne gruppen som var i forsvarrets eie fra 1916 og fram til år 2004. De tre øyene Østre, Vestre og Midtre Bolæren inngikk alle i denne gruppen, og ble kjøpt opp i perioden 2004-2005. Østre Bolæren er den nest største av de tre øyene. Øya fungerte som fort og forlegning, og har derfor en stor bygningsmasse og godt tilrettelagt infrastruktur, med brede stier og delvis asfalterte småveier. Øya har en stor gjestehavn med tilgang til strøm, serviceanlegg og servering.

Deler av anlegget benyttes til leirskole og større grupper. Det er også en ubetjent kystledhytte på øya, som kan bestilles gjennom nettsidene til Oslofjordens Friluftsråd. Loshuset er åpent for ukes-leie i skolens sommerferie.

Øya har kiosk og servering, annen aktivitet er Loshuset som formidler kulturhistorie og enkel kafe, og Tønsberg forvarsforening med guiding om forsvarshistorie og forsvarsmuseum.

Færder nasjonalpark

Det er merket kyststi rundt øya, og nasjonalparkforvaltningen har satt opp flere tema-informasjonstavler. Kun deler av øya er Færder nasjonalpark, området med bebyggelse er utenfor Færder nasjonalpark. Det er Færder kommune som er grunneier og forvalter øya. Nord på øya er det teltplass, og en gapahuk satt opp i forbindelse med prosjektet «Padleled Vestfold».

Nasjonalparkforvaltningen ønsker å lage et ubemannet info-punkt på øya. Bygningen skal fylles med informasjon om naturverdiene i Færder nasjonalpark, om Besøksenter Færder nasjonalpark og en større utstilling om Bosettingen på øyene og kulturlandskapet. Nasjonalparkforvaltningen ønsker også å opprette et utsiktspunkt/fotopunkt på den sydlige delen av øya, hvor det er godt utsyn til nasjonalparken. Det er også et godt utgangspunkt for informasjon om de marine verdiene i nasjonalparken.

Østre Bolæren er et satsningsområde for Færder kommune, og kommunen og nasjonalparkforvaltningen samarbeider om tiltak.

Det skal utarbeides en helhetlig skiltplan for øya.

Vestre Bolæren har ikke skiltportal, og regnes derfor ikke som en hovedinnfallsport, men tilfredsstillende for øvrig beskrivelsen av områder med stor grad av tilrettelegging. Vestre Bolæren har enkel gjestehavn med brygger og serviceanlegg. Det foreligger planer for utbygging av en mer omfattende gjestehavn. Det er liten sommerkafe og småhytter med mulighet for overnatting.

Øya blir markert som rasteplass/teltplass på kartet for «Padleled Vestfold», og har merket kyststi til gravrøysa på toppen. Teltplassen Kalvenga skal skjøttes som slåtteng ifølge forvaltningsplanen til nasjonalparken.

Øyer og områder med utvidet tilrettelegging for friluftsliv

For å gi mulighet til variert bruk av nasjonalparken, og styre ferdselen utover de tungt tilrettelagte øyene, vil nasjonalparkforvaltningen legge til rette for noe utvidet tilrettelegging for friluftsliv på utvalgte, robuste øyer og områder. De utvalgte stedene er Mellom Bolæren, Ildverket, Hvaløy og Moutmarka.

Mellom Bolæren

Mellom-Bolæren er en øy med særpreget og variert natur, samt også et til dels gjengrodd kulturlandskap hvor det gjøres en rekke skjøtselstiltak. Øya har kulturminner fra bronsealder til nyere tid, og har merket kyststi og flere tema- og informasjonstavler. Foreningen Mellom Bolærens Venner utfører oppgaver knyttet til bevaring av kulturverdiene på øya, deriblant rehabilitering og vedlikehold av bygninger, skjøtsel av kulturlandskapet og guiding. Mellom Bolæren har en flytebrygge der båtbrukere kan legge til, og det finnes enkle toaletter og søppelbod på øya. Kystledhytte (ubetjent hytte) kan leies via nettsidene til Oslofjordens Friluftsråd. Det er merket kyststi over øya, og Nasjonalparkforvaltningen har satt opp flere tema-informasjonstavler.

Færder nasjonalpark

Det planlegges flere skjøtels- og tilretteleggingstiltak på øya. Det er ønskelig med fortsatt beiting for å holde kulturlandskapet åpent.

Nasjonalparkforvaltningen jobber tett med kulturminnemyndighetene om kartlegging, skjøtsel og informasjon om kulturminnene på øya.

Ildverket

Ildverket ligger i Tjøme-skjærgården og er en mye benyttet øy med flere tilretteleggingstiltak fra tidligere. Øya har rester etter tidligere bosetting, og flere fine bukter for bading, soling og telting. Det er flere brygger, informasjonstavler, teltplasser, bålplasser og toaletter på øya. Ei lita kystledhytte (selvbetjent hytte) kan leies via nettsidene til Oslofjordens Friluftsråd. Det er satt opp gapahuk i forbindelse med prosjektet «Padleled Vestfold».

Mange skjøtselstiltak er utført i henhold til forvaltningsplanen, som har bidratt til å åpne opp gjengrodd landskap og gjøre øya mer tilgjengelig for besøkende. Det arbeides med å merke en kyststi rundløype. Det er lite behov for opparbeiding av trase, etter som det benyttes eksisterende stier samt over fjell og svaberg. Miljødirektorarets håndbok for miljøvennlig tilrettelegging legges til grunn. Behov for mer informasjon vurderes.

Hvaløy

Hvaløy er en øy som skal tilrettelegges mer for friluftsliv. Hvaløy ligger lett tilgjengelig fra Tønsberg og Nøtterøyregionen og er et godt utgangspunkt for dagsutfart. Øya har toalett og brygge, i tillegg er det ryddet en vegetasjon for å bedre fremkommeligheten.

Planen for øya omfatter bl.a. merking av kyststi og oppsetting av informasjonstavler. Merking av kyststi og opparbeiding av trase gjøres i samarbeid med Færder kommune.

Miljødirektorarets håndbok for miljøvennlig tilrettelegging legges til grunn. Målet er å gi de besøkende gode turmuligheter og samtidig styre ferdsel utenom bebyggelse og sårbare naturverdier. Det skal også ryddes rundt store eiker i henhold til skjøtelsplan, tiltaket vil også gi større opplevelsesverdi og naturopplevelse for den besøkende.

Moutmarka

Moutmarka er det eneste landfaste tur- og utfartsområdet til Færder nasjonalpark, og er av regionens mest benyttede turområder. Området har en særpreget og vakker natur, og flere sårbare arter, både innen plante- insekts- og fugleliv. Området anses likevel å tåle stort besøksstrykk.

For å bevare naturverdiene er det tilrettelagt med merkede kyststier, og myrbruer på våte områder, dette arbeidet skal videreføres. I tillegg finnes flere toaletter, informasjonstavler og en bålplass. En ridesti er tilrettelagt i utkanten av området. Det ønskes å etablere et utsiktspunkt/fotopunkt med informasjonstavler. Det må samarbeides med grunneier.

Øvrige øyer i skjærgården

Det finnes en rekke andre øyer med tilnærmet samme tilrettelegging som Ildverket, Mellem Bolæren, Hvaløy og Moutmarka. Som hovedregel foreslås ikke særskilt tilrettelegging ut over

Færder nasjonalpark

vedlikehold av det som er der i dag på disse øyene.

Dette er ikke til hinder for at det kan gjøres enkle tilrettelegginger på andre øyer etter grundige vurderinger. Øyene er tilgjengelig for besøk, men det gjøres ingen særskilt markedsføring av disse. Det er noen ferdselsrestriksjoner knyttet til spesielt sårbare arter eller hekkeområde for sjøfugl.

På enkelte øyer har det vært utfordringer knyttet til ferdsel i innmark og utmark. Friluftslovens bestemmelser om ferdsel i innmark og utmark gjelder også i nasjonalparken.

Nasjonalparkforvaltningen vil vurdere ulike forebyggende informasjonstiltak.

Tilretteleggingsstrategien er ikke til hinder for mulighetene som ligger i verneforskriften og forvaltningsplanen for tilrettelegging i Færder nasjonalpark.

4.2.2 Informasjonsstrategi

Nasjonalparken skal bidra til god og relevant informasjon om verneverdiene og verneformålet i nasjonalparken og om muligheter og tilbud for den besøkende. Nettsider, sosiale medier og fysiske skilttiltak og merking i nasjonalparken skal bygge opp under besøksstrategien og ønske velkommen inn. Det har også blitt uttrykt et ønske fra besøkende og aktører om å informere om begrensninger og hva som er tillatt/ikke tillatt, som for eksempel vannscooterforbud og forbud mot bruk av drone.

Besøksenter Færder nasjonalpark

Besøksenter Færder nasjonalpark på Verdens Ende ble åpnet i juni 2015 og er lokalisert strategisk ved en av nasjonalparkens tre hovedinnfallspor, Verdens Ende. Senteret ble autorisert av Miljødirektoratet i juni 2016 og fyller sitt samfunnsoppdrag ved å formidle kunnskap og informere, samt skape engasjement og aktivitet rundt nasjonalparken. Den digitale utstillingen «På kanten av havet» gir besøkende en informativ og nyskapende opplevelse. Besøksenteret tilbyr også undervisning og tilpassede opplegg for barnehager og skoler og er i tillegg et samlingspunkt for forvaltningen og fagmiljøet.

I tillegg har senteret et oppdrag om å bidra til verdiskapning for lokalt reiseliv, næringsliv og kulturliv. Besøksenteret har helårsbemannning, og er åpent for publikum hele året. I åpningstiden har resepsjon og senterbutikk også en rolle som informasjonspunkt for Visit Vestfold.

Den besøkende skal oppleve å få god kunnskap og veiledning om Færder nasjonalpark, og en opplevelse av naturverdiene og kulturminnene i nasjonalparken. Nasjonalparkforvaltningen vil samarbeide om undervisnings- og formidlingsopplegg til barn og unge spesielt.

Informasjon på Østre Bolæren, Tønsberg havn og Verdens Ende

Østre Bolæren, Tønsberg havn og Verdens Ende er definert som hovedinnfallspor til nasjonalparken. Dette er steder som har et stort antall besøkende, og ofte den besøkendes første møte med nasjonalparken. De besøkende skal få god kunnskap om nasjonalparken og

Færder nasjonalpark

verneverdiene, samt at de ønskes velkommen inn og får informasjon om opplevelser og aktiviteter. Generell informasjon om nasjonalparken finnes på alle stedene.

Nasjonalparken ønsker å legge til rette for at skal tilbys faste båtturer til nasjonalparken fra Tønsberg Havn. I Tønsberg havn må det gis informasjon om rutebåt til Østre Bolæren og Verdens Ende, samt vise veien til Besøkssenter Færder nasjonalpark.

Dampskipet Kysten kan være en aktuell informasjonsarena for utvidet informasjon om nasjonalparken. Det må samarbeides med Tønsberg kommune om videre utvikling. Det er også svært viktig å informere om atferd i parken, siden mange besøkende starter ut fra Tønsberg havn. Særskilt viktig er å informere om at vannscooterkjøring og dronefilming ikke er tillatt, samt øyer med ilandstigningsforbud.

Det skal utarbeides et «infopunkt Østre Bolæren», som vil omfatte utstilling og informasjon om nasjonalparken, særlig om bosettingshistorie og kulturlandskapet. Her vil det også informeres om Besøkssenter Færder nasjonalpark på Verdens Ende. Prosjektet med infopunkt er igangsatt. Det ønskes også etablert et utsiktspunkt/fotopunkt på sydenden av Østre Bolæren, det vurderes også andre tilretteleggingstiltak.

Informasjonstavler

Forvaltningsplanen omfatter en skiltinformasjonsplan på tre nivåer:

- skiltportal (3 hovedinnfallsporter)
- generelt infoskilt
- temaskilt (naturinformasjon, friluftslivsinformasjon, kulturminner mm)

Skiltportalene som står ved hovedinnfallsporene, står plassert på Tønsberg brygge, Verdens Ende og på Østre Bolæren. Disse inneholder generell informasjon om nasjonalparken. Informasjon på disse stedene bør utvides med mer informasjon om hva man kan se og gjøre.

Generelle infoskilt er i tillegg satt opp i gjestehavner, båthavner hotell/viktige turistvirksomheter, randsoner og kommer på øyer med utvidet tilrettelegging for friluftsliv. Generelle informasjonsskilt bør også settes opp på kystledhyttene i nasjonalparken.

Temaskilt er plassert på øyer med særlige naturkvaliteter, kulturminner eller annen viktig informasjon, etter en skiltinformasjonsplan utarbeidet for forvaltningsplanen. Disse skal i tillegg til å gi spesifikk temainformasjon, bidra til en bedre opplevelse for den besøkende. Tavlene skal være i tråd med merkevareprofilen til Norges nasjonalparker. Det kommer også tavler på øyer med utvidet tilrettelegging for friluftsliv, øyer med særlige verneverdier, øyer med viktige skjøtselstiltak og Moutmarka.

Det skal utarbeides en helhetlig skiltplan for Verdens Ende og for Østre Bolæren. Planene må utarbeides i samarbeid med Færder kommune og Besøkssenter Færder nasjonalpark. Det bør også utarbeides en helhetlig skiltplan for Tønsberg havn i samarbeid med Tønsberg kommune.

Færder nasjonalpark

Nettside

Det ble i 2015 vedtatt at Færder nasjonalpark og Besøksenter Færder nasjonalpark skulle ha felles nettsider for å nå ut til publikum med produkt og profil. Innholdet skal tilfredsstillende behøve til både besøkende og fagmiljøer, og bygge opp under besøksstrategien. Nettsiden skal også være en portal for det lokale reiselivet. Ferdernasjonalpark.no ble lansert sommeren 2016 og er tilgjengelig på norsk, engelsk og tysk. Nettsiden skal være brukervennlig og levende. Nettsiden skal også avspeile besøksstrategien.

Sosiale medier

Færder nasjonalpark og besøksenteret har også felles facebookside med tittelen «Færder nasjonalpark». Facebooksiden har i overkant av 7000 følgere og det er den fremste digitale kommunikasjonskanalen med publikum.

Nye innlegg publiseres jevnlig og det er den viktigste markedsføringskanalen for arrangementer i nasjonalparken og i besøksenteret, samt informasjon om skjøtsel, kulturminner og naturverdier.

Besøksenter Færder nasjonalpark og samarbeidspartnere har utarbeidet en tur-app som dekker Færder nasjonalpark og omkringliggende områder i kommunene Færder og Tønsberg. Hensikten med tur-appen er å informere om mulighetene til aktivitet og opplevelse i nasjonalparken og bidra til økt besøk. Samtidig vil dette også være et virkemiddel til å styre besøkendes bevegelsesmønster, og herunder bygge oppunder strategien med differensiert tilrettelegging. Appen ble lansert i 2018. Tur-appen vil også være et godt verktøy for lokale reiselivsaktører.

Brosjyre

I 2019 utga Miljødirektoratet ny brosjyre om Færder nasjonalpark i samarbeid med nasjonalparkforvaltningen. Brosjyren er utarbeidet ifølge designmanualen for norske nasjonalparker. Brosjyren er informativ og henvender seg til den besøkende, og distribueres via Besøksenter Færder nasjonalpark, nasjonalparkkommunen og andre aktuelle steder.

4.2.3 Samarbeidsstrategi

Færder nasjonalpark ligger i et tett befolket område med mye besøk. For å få til en god besøksforvaltning er nasjonalparken avhengig av godt samarbeid med vertskommunen, som også er blitt godkjent som nasjonalparkkommune, og ikke minst Skjærgårdstjenesten Færder enhet. Andre viktige samarbeidsaktører vil blant annet være Besøksenter Færder nasjonalpark, reiseliv, Oslofjordens Friluftsråd, Vestfold fylkeskommune v/kulturarv og Kystverket. Nasjonalparken jobber i nettverk med kommunen og andre aktører knyttet til forvaltning og tilrettelegging for besøkende, blant annet grunneiere i nasjonalparken og aktive frivillige foreninger og enkeltpersoner. Nasjonalparkforvaltningen ønsker å videreutvikle samarbeidet med Færder og Tønsberg kommune, med Besøksenter Færder nasjonalpark og andre aktører knyttet til friluftsliv og skjøtsel, her vil det også være viktig med innspill fra grunneierne i nasjonalparken.

I tillegg ønsker nasjonalparkforvaltningen å få til en god dialog med reiselivet i regionen for å bygge opp under verdiskaping i randsonen. Samarbeid mellom nasjonalparkstyret og næringslivet er viktig, slik at næringslivet får god, oppdatert informasjon om muligheter og begrensninger i nasjonalparken.

Færder nasjonalpark

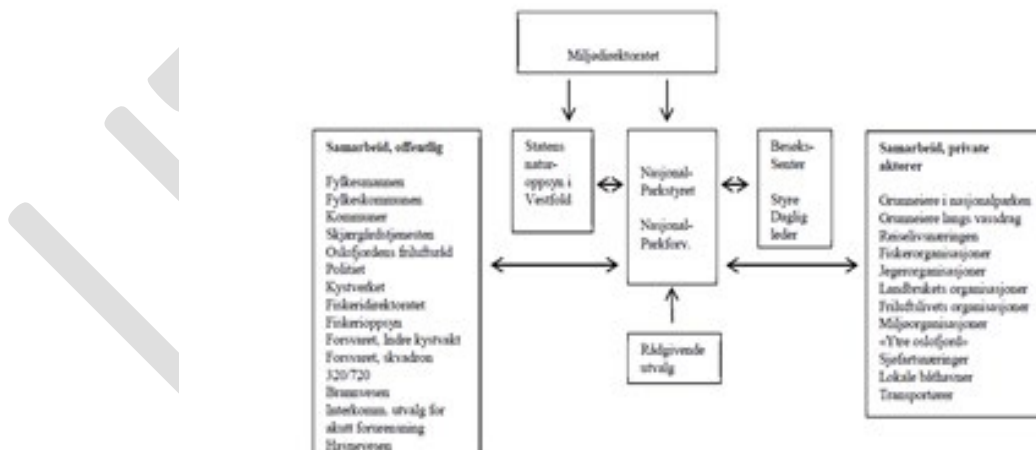
I nasjonalparken er det også svært mange kulturminner som har behov for skjøtsel og informasjon, og en viktig samarbeidspartner vil være kulturarv og de naturhistoriske miljøene, og i noen tilfelle også Kystverket.

Forankring

Færder nasjonalpark ligger inntil et tett befolket område med mange interesser og aktører. Området er et av Norges mest benyttede områder til friluftsliv og rekreasjon. Dette representerer først og fremst en ressurs for forvaltningen. For å ivareta denne ressursen er det viktig at forvaltningen av nasjonalparken preges av samarbeid, åpenhet og tverrfaglighet. Nasjonalparkens myndighet strekker seg ikke utover nasjonalparkens grenser, mens den besøkende i mindre grad er opptatt av grenser. For å gi den besøkende gode opplevelser og muligheter til besøk i nasjonalparken, er derfor forvaltningen avhengig av godt samarbeid i nettverk med både offentlige og private aktører.

Færder kommune har en svært viktig rolle, både som grunneier i nasjonalparken, men også som tilrettelegger i nasjonalparken og i nasjonalparkens randsone.

Organisasjonskart (tegnes på nytt)

Samarbeid om kompetanse

I forvaltningen av Færder nasjonalpark vil det være behov for et bredt spekter av kompetanse og det vil være mange berørte aktører. Viktige kompetansepartnere vil være

- Marine nasjonalparker, men også øvrige nasjonalparker
- Besøks-senter nasjonalpark, informasjon og naturveiledning til besøkende, samarbeid med reiselivet
- Forskningsmiljøene, for forskning og kartlegging. Nasjonalparkene er drivkraft for «Krafttak for kysttorsk» og «Frisk Oslofjord» (2019)

Færder nasjonalpark

- Oslofjordens Friluftsråd om tilrettelegging, drift og skjøtsel av områder, samt natur- og friluftsviledning og undervisningsopplegg

Delt myndighet

Færder nasjonalpark har lokal forvaltning. Forvaltningsmyndigheten ligger hos et nasjonalparkstyre med representanter fra vertskommunen og Vestfold Fylkeskommune. Tilretteleggingstiltak gjennomføres i samarbeid med vertskommunen og grunneiere. Oppsyn gjennomføres via Miljødirektoratets uteapparat (Statens Naturoppsyn), Skjærgårdstjenesten, Kystvakta, Politi og Fiskeriforvaltning.

Besøkscenteret har eget styre og administrasjon og er organisert som et IKS. Besøkscenteret jobber med informasjon og naturveiledning og kontakt med reiselivet.

Samarbeid med reiseliv

Det er et ønske fra Nasjonalparkforvaltningen med et godt samarbeid med reiselivet og aktører i og ved Færder nasjonalpark. Det har vært god dialog med aktørene i prosessen mot opprettelsen av nasjonalparken, og det har vært ytterligere dialog i etterkant, blant annet med ulike transportører i nasjonalparken. Det har vært gjennomført to nasjonalparkverktkurs, hvor også reiselivsaktører har deltatt. Reiselivet har også vært involvert i prosessen med besøksstrategien. Det er et ønske å formalisere en årlig samling for reiselivet i samarbeid med Besøkscenter Færder og Færder kommune. Nettsidene til nasjonalparken inneholder opplysninger om aktiviteter, arrangement, transport og overnattingstilbud i tilknytning til nasjonalparken, tilbudt fra lokale reiselivsaktører. Nasjonalparkforvaltningen ser positivt på utvikling av aktiviteter knyttet til allerede eksisterende bruk av nasjonalparken.. Det er imidlertid viktig med dialog, og at reiselivsaktører forholder seg til nasjonalparkens «retningslinjer for organisert ferdsel». I tillegg kan det være andre faktorer knyttet til verneverdiene som må hensyntas. Nasjonalparkforvaltningen vil bidra med å sette fokus på miljøsertifiseringsordninger.

Nasjonalparkforvaltningen anser at hovedinnfallsportene til Færder nasjonalpark kan være gode arenaer for verdiskapning.

Vertskapskurs

Det ble avholdt et «nasjonalparkvertkurs» for alle interesserte i 2014. Etter 5 år som etablert nasjonalpark, utvikler nasjonalparken et nytt kurs mer målrettet både på innhold og målgruppe. Besøkscenter vil her få en sentral rolle i oppfølgingen av deltakerne etter gjennomført kurs, og det ønskes årlig oppfølging.

Det er også på sikt ønskelig å informere reiselivspersonell knyttet til reiselivsbedrifter i eller tett på nasjonalparken med et enklere opplegg, i tillegg til ansatte i kommunen knyttet til oppgaver i eller tett på nasjonalparken.

Færder nasjonalpark

Frivillige

I Færder nasjonalpark har det i de senere årene blomstret opp med en rekke frivillige aktører, både med restaurering av bygninger, restaurering og skjøtsel av kulturlandskap, formidling av kulturhistorie og forsvarshistorie og mye mer. Flere foreninger er knyttet til ulike samarbeidsorganer eller har etablert egen kontakt med det offentlige. Besøkssenter nasjonalpark ønsker å se på en organisering av de frivillige knyttet til nasjonalparken og besøkssenteret.

Ressurser

Nasjonalparken får årlige bevilgninger gjennom «tiltaksmidler for verneområder» fra Miljødirektoratet. Ved å samarbeide med ulike aktører, både offentlige og frivillige, gir det samlet sett tilgang til vesentlig mer ressurser i nasjonalparken for å gjennomføre de ønskede tiltak.

Oppsyn og veiledning er godt beskrevet i Forvaltningsplanen, kapittel 4.1.7, myndighet, roller og oppgavefordeling.

Nasjonalparken ønsker at det utvikles undervisningsopplegg for skoler og barnehager, og samarbeider tett med Besøkssenter nasjonalpark Færder og andre om dette. Besøkssenter nasjonalpark har fra 2018 en naturveileder i 50% stilling.

Tilrettelegging og skjøtsel

Vertskommunen er en viktig samarbeidsaktør også i forbindelse med tilrettelegging og skjøtsel. Vertskommunen har utarbeidet egne forvaltningsplaner for tilretteleggingstiltak for friluftsliv. Nasjonalparkforvaltningens egen tilrettelegging for allment friluftsliv vil hovedsakelig være avgrenset til det som er nødvendig for å ivareta verneformålet, men det kan i noen tilfelle være sammenfallende interesser med kommunen, og det vil da samarbeides med kommunen. Skjøtsel for øvrig skjer etter forvaltningsplanen for nasjonalparken. Det er behov for samarbeid om en rekke av tiltakene.

Færder nasjonalpark

4.2.3.1 «Utslippsfri nasjonalpark» og Miljøsertifisert reiseliv

Nasjonalparkforvaltningen er opptatt av bærekraftig tilrettelegging og bruk av nasjonalparken. Nasjonalparkstyret har gitt innspill til Færder kommune om «utslippsfri nasjonalpark», som inviterer kommunen til å tenke miljømessige tiltak knyttet til randsonen og nasjonalparken. Det er også et ønske at kommunen og reiselivsnæringen utvikler et bærekraftig reiseliv, og at kommunen og nasjonalparkforvaltningen her en tydelig og kvalifisert dialog med reiselivsaktørene om hvilke miljøkrav som er ønskelig.

Nasjonalparkforvaltningen har derfor valgt et eget punkt i tiltaksplanen kalt «Bærekraftig tilpasning».

Det er ønskelig fra nasjonalparkforvaltningens side at det utvikles en bærekraftig reiselivsprofil i nasjonalparkregionen. Dette har allerede en forankring i nasjonalparkens forvaltningsplan.

De fleste store hotellkjedene har en miljøsertifisering allerede i dag. Flere ordninger benyttes, Svanemerket, Miljøfyrtårn eller miljøledelsessystemet ISO 14001.

Norsk økoturisme administreres av Innovasjon Norge, og foreløpig har en bedrift i nasjonalparkens randsoner denne sertifiseringen. Det er også mulig for destinasjonen eller regionen å søke godkjenning som Bærekraftig reisemål.

Nasjonalparken ønsker større fokus på grønt reiseliv, og ønsker derfor å være en pådriver både mot kommune og reiseliv om bærekraftig utvikling og sertifisering. Nasjonalparkstyret ønsker også å bidra til økt kunnskap om nasjonalparken hos reiselivsaktører og andre aktører i og ved randsonen.

Innovasjon Norge satser på bærekraftig reiseliv, og næringen har selv bidratt til å utvikle «veikart for bærekraftig reiseliv».

5 Tiltaksplan

Besøksstrategien har en varighet på 5 år, men det skal gis en årlig oversikt til nasjonalparkstyret.

Tiltakslisten skal gjennomgås årlig i forbindelse med budsjettgjennomgang.

TILRETTELEGGING OG SKJØTSEL	ANSVARLIG	SAMARBEID MED	PERIODE
Videreføre tilretteleggingstiltak fra forvaltningsplanen: (bålpanner, informasjonstavler, informasjonstiltak, mm.)	NP forvaltningen	Færder kommune Grunneiere	Kontinuerlig, hvert år i perioden 2019-2024 Tiltaksmidler for verneområder

Færder nasjonalpark

Gjennomføre andre tilretteleggingstiltak for friluftsliv, jf detaljerte forvaltningsplaner, etter søknad (merking av kyststier, enkle fortøyningsinnretninger mm)	Færder kommune	NP forvaltningen Grunneiere	Kontinuerlig hvert år i perioden 2019-2024 Kommunale friluftsmidler og tilskuddsmidler
Videreføre arbeidet med skjøtsel av opparbeidede områder	NP forvaltningen	SNO Grunneiere Dyreholdere	Kontinuerlig i perioden 2019-2024 Tiltaksmidler for verneområder SNO
Fjerning av uønskede arter (jf forvaltningsplan) på viktige natur- og friluftsområder	NP forvaltningen /SNO	Skjærgårdstjenesten	Kontinuerlig i perioden 2019-2014 Tiltaksmidler for verneområder
Videreføre arbeidet med skjøtsel for å øke det tilgjengelige areal for beiting og friluftsliv	NP forvaltningen	Dyreholdere Grunneiere Frivillige	Midtveis i perioden 2021-2024 Tiltaksmidler for verneområder
Være pådriver for å etablere kyststi fra Skåetangen (Færder NP) til Besøkssenter Færder nasjonalpark på Verdens ende, samt pådriver for merking av kyststi fra Færder nasjonalpark (kyststi-nett) og til Besøkssenter Færder NP	Færder kommune	NP forvaltningen Besøkssenter Færder NP Grunneiere Oslofjordens Friluftsråd	Siste del av perioden 2019-2024 Finansiering vurderes
Bidra til skjøtsel av utvalgte kulturminner (jf forvaltningsplan, gravrøyser, Store Færder mm)	NP forvaltningen	Vestfold Fylkeskommune v/kulturarv Frivillige	Kontinuerlig i perioden 2019-2024

INFORMASJON	ANSVARLIG	SAMARBEID MED	PERIODE
Oppdatere eksisterende informasjonstavler i henhold til ny merkevareprofil	NP forvaltningen	Aktører i Færder NP – relevant informasjon	Kontinuerlig i perioden 2019-2024 Tiltaksmidler for verneområder

Færder nasjonalpark

Utvikle og sette opp informasjonstavler i henhold til plan i forvaltningsplan Færder NP	NP forvaltningen	Færder kommune Aktører i skjærgården Historielag	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024 Tiltaksmidler for verneområder
Utvikle opplegg for å gi kunnskap til reiselivet i nasjonalparken/ randsonen, sesongarbeidere, ansatte i kommunen som jobber med tilrettelegging og drift- og vedlikeholdstiltak, fiskere	NP forvaltningen Besøkscenter		2020-2021 Tiltaksmidler for verneområder
Utvikle nasjonalparkvert-kurs for frivillige og ansatte i reiselivet	NP forvaltningen	Besøkscenter Færder NP Oslofjordens Friluftsråd	2020-2021 Tiltaksmidler for verneområder
Formidle informasjon til besøkende fra pågående forskningsprosjekter	NP forvaltningen Besøkscenter Færder NP		Kontinuerlig i perioden 2019- 2024
Regelmessig oppdatering av nettsidene og sørge for at viktig informasjon om nasjonalparken er lett tilgjengelig, bla.a atferdsregler	NP forvaltningen Besøkscenter Færder NP		Kontinuerlig i perioden 2019- 2024
Oppdatere og gjennomgå nettsiden med relevant informasjon knyttet til besøksstrategien	NP forvaltningen	Besøkscenter FNP	2020-2021 Tiltaksmidler i verneområder
Utarbeide distribusjonsplan for besøksbrosjyren for Færder Nasjonalpark	NP forvaltningen	Visit Vestfold Besøkscenter Færder NP	2019
Bidra til å videreutvikle Tur-App for Færder nasjonalpark og kommunene i randsonen, fokus på innfallsporter i besøksstrategien	Besøkscenter Færder NP	NP forvaltningen, Færder kommune, Oslofjordens Fr.råd, Reiselivet, Tønsberg kommune, Vestfold Fylkeskommune Visit Vestfold	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024. Finansiering: Besøkscenter FNP / ekstern
Infopunkt Bolærne – utvikle et selvbetjent informasjonspunkt på Østre Bolæren med informasjon om nasjonalparken og ny utstilling om bosetningshistorie og kulturlandskapet	NP forvaltningen	Oslofjordens Fr.råd Besøkscenter Færder Færder kommune Skjærgårdskvinnene Historielag Mellem-Bolærens venner mfl	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024 Tiltaksmidler i verneområder / ekstern

Færder nasjonalpark

Lage helhetlig skiltplan for hovedinnfallsporten Østre Bolæren	Færder kommune NP forvaltningen	Aktører på Østre Bolæren	2019 Tiltaksmidler i verneområder Kommunale midler
Lage helhetlig skiltplan for hovedinnfallsporten Verdens Ende	Færder kommune NP forvaltningen	Besøkssenter Færder nasjonalpark	2019 Tiltaksmidler i verneområder. Kommunale midler
Lage utsiktspunkt/fotopunkt med informasjon og annen tilrettelegging syd på Østre Bolæren	NP forvaltningen	Færder kommune	2021-2022 Tiltaksmidler i verneområder
Utvikle/skilte utsiktspunkt/fotopunkt i Moutmarka (Skåetangen)	NP forvaltningen	Grunneier Oslofjordens Friluftsråd Vestfold fylkeskommune/ kulturarv	2021-2022 Tiltaksmidler i verneområder. Statlige friuftsmidler
Lage helhetlig skiltplan for informasjon om FNP ved hovedinnfallsporten Tønsberg	Tønsberg kommune NP forvaltningen	Reiselivet	2020-2021 Tiltaksmidler i verneområder. Kommunale midler
Utvikle dampskipet Kysten til et informasjonspunkt og informasjonsambassadør	NP forvaltningen	Tønsberg kommune Kystens Venner	2020-2021 Tiltaksmidler i verneområder. Kommunale midler
Utvikle opplegg for kartlegging av sårbarhet og brukermønstre i Færder nasjonalpark	NP forvaltningen	Færder kommune SNO Skjærgårdstjenesten	2020-2021 Tiltaksmidler i verneområder
Kartlegge besøksantall og mønstre v/hj mobilbruk	NP forvaltningen Besøkssenter Færder NP	Ekstern leverandør	2019-2021 Tiltaksmidler i verneområder
Utvikle informasjon om kulturminner på Mellom Bolæren og andre kartlagte øyer (jf forvaltningsplan)	NP forvaltningen Vestfold fylkeskommune v/kulturarv	Norsk Maritimt Museum	Kontinuerlig i perioden 2019-2024 Tiltaksmidler i verneområder Eksterne midler
Bidra til utarbeidelse av skiltplan fra hovedvei til Færder NP /Besøkssenter Færder NP	Statens Vegvesen Tønsberg kommune Færder kommune	NP forvaltningen Besøkssenter Færder nasjonalpark	Perioden 2020-2024

Færder nasjonalpark

Informasjonsskilter på kystledhytter i nasjonalparken (generell informasjon)	NP forvaltningen	Grunneier Oslofjordens Friluftsråd	2020 Tiltaksmidler i verneområder
Utvikle undervisningsopplegg knyttet til Færder nasjonalpark og verneverdiene, samt forskningsprosjekter	Besøksenter FNP Inspiria (vitensenter) Oslofjordens Friluftsråd	NP forvaltningen	2019-2022 Tiltaksmidler i verneområder
Kartlegge/utarbeide informasjon om geologi i Færder NP. Informasjonsskilt utvalgte områder	NP forvaltningen	Geolog Vestfold Fylkeskommune v/kulturarv	2021-2022 Tiltaksmidler i verneområder
Vurdere årlig behov for ulike kartlegginger, jf forvaltningsplanen. Enkelte er beskrevet som egne tiltak i tiltaksplanen	NP forvaltningen	Mange	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024 Tiltaksmidler i verneområder / ekstern

SAMARBEID	ANSVARLIG	SAMARBEID MED	PERIODE
Utvikle en samarbeidsarena med reiselivet	NP forvaltningen Besøksenter Færder		2020
Samarbeide med SNO om oppsyn utvalgte øyer/lokalteter, samt oppgaver i forvaltningsplan	NP forvaltningen	Statens Naturoppsyn	Kontinuerlig i perioden 2019- 2014 Tiltaksmidler i verneområder
Videreutvikle samarbeid med dyreholdere og frivillige aktører for å holde kulturlandskapet åpent	NP forvaltningen	Dyreholdere Grunneiere Frivillige organisasjoner	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024 Tiltaksmidler i verneområder
Videreføre samarbeidet med Utvalgte Kulturlandskap i jordbruket og Oslofjordens Friluftsråd om kulturlandskapsskolen. Viktig arena for å nå hytteiere, velforening, grunneiere	NP forvaltningen	FM (UKL) Oslofjordens Friluftsråd Færder kommune	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024 Tiltaksmidler i verneområder Utvalgte kulturlandskap midler Oslofjordens Friluftsråd midler

Færder nasjonalpark

Videreutvikle samarbeidet med Besøkssenter nasjonalpark om kunnskapsformidling og informasjon til besøkende og skoler/barnehager	NP forvaltningen	Besøkssenter Færder NP Oslofjordens Friluftsråd Organisasjoner Skoler	Kontinuerlig i perioden 2019-2024
Være pådriver for gode tilretteleggingstiltak i randsonen av Færder nasjonalpark	Færder kommune	NP forvaltningen Reiselivet Besøkssenter Færder Tønsberg kommune	Kontinuerlig i perioden 2019-2024
Legge til rette for konseptet Padlenasjonalparken	NP forvaltningen	Vestfold fylkeskommune Færder kommune grunneiere Besøkssenter Færder	Kontinuerlig i perioden 2019-2024
Bidra til kartlegging av kulturminner, både over og under vann	Vestfold fylkeskommune v/kulturarv Norsk Maritimt Museum	NP forvaltningen Færder kommune	Perioden 2019-2024 Ekstern finansiering

BÆREKRAFTIG TILPASNING	ANSVARLIG	SAMARBEID MED	PERIODE
Bidra til informasjon om miljøsertifisering av reiselivsaktører	NP forvaltningen	Besøkssenter Færder nasjonalpark Reiselivet Færder kommune	I perioden 2019-2021
Bidra til at innfallsporter og øvrige tilrettelagte områder blir foregangssteder for bærekraftig drift (eks avfallshåndtering, transport)	Færder kommune Besøkssenter Færder	NP forvaltningen Tønsberg kommune	Kontinuerlig i perioden 2019-2024
Utarbeide god informasjon til besøkende om miljøbevisst adferd, på nettsidene og andre informasjonskanaler (avfallshåndtering, kollektiv reising)	NP forvaltningen	Besøkssenter Færder nasjonalpark Færder kommune Tønsberg kommune	Kontinuerlig i perioden 2019-2024
Arbeide for at vertskommunen og nærkommuner sertifisere de mest brukte havnene med «blått flagg»	NP forvaltningen	Færder kommune Tønsberg kommune	Kontinuerlig i perioden 2019-2024

Færder nasjonalpark

Følge arbeidet med å redusere forurensningene til Ytre Oslofjord. Samarbeide med vannregion myndigheten	NP forvaltningen	Vestfold fylkesk Tønsberg kommune Færder kommune Vannregion Vest- Viken Besøksenter FNP	Kontinuerlig i perioden 2019- 2024
Bidra til å etablere tømmestasjoner for båtseptikk i randsonen (inngår i utslippsfri nasjonalpark)	Tønsberg kommune Færder kommune	NP forvaltningen	I perioden 2019-2024. Kommunal finansiering

6. Mer informasjon

www.færdernasjonalpark.no

Forvaltningsplan Færder nasjonalpark med vedlegg

Besøksenter Færder nasjonalpark

Informasjon om tilbud knyttet til reiseliv og Færder nasjonalpark:

Overnatting/servering/ aktiviteter/transport

www.visitvestfold.com

Informasjon om arrangementer, aktiviteter og reiseliv i Vestfold

<https://outtt.com/no>

Færder nasjonalpark og turer/aktivitet i randsonen
Padleleden Vestfold

www.færder.kommune.no

Færder kommune

NINA, «Bestands- og adferdsstudier av ærfugl i forbindelse med innføring av jakt på Skagerakkysten.»

«Jeg driver ikke vitenskap når jeg ser på skyer og trær. Da er det opplevelsen som teller».

Arne Næss

Færder nasjonalpark

Dato: 12.11.2019

Forslag: Budsjett og prioriteringer 2020, nasjonalparkstyret

- **Innledende kommentarer**
 - **Bestilling til Statens naturoppsyn**
 - **Tiltak i naturvernområder**
 - **Nasjonalparkstyret: drift, forvaltningsplan, besøksstrategi**
-

INNLEDENDE KOMMENTARER

Forvaltningsplan

Færder nasjonalpark har en komplett, godt dokumentert og gjennomarbeidet forvaltningsplan. Denne ble godkjent av Miljødirektoratet i 2017. Alle omsøkte tiltak er forankret i forvaltningsplanen og i besøksstrategien (godkjent i 2019).

Trusler/skjøtsel

Alle de prioriterte skjøtseltiltakene har som formål å redde kulturbetingete naturtyper som er truet av gjengroing. De fleste tiltakene er videreføring av pågående arbeid, noen få er oppstart av skjøtsel. Det er stort innslag av kulturbetingete naturtyper i Færder. Ca. 40 % av rødlisteartene i nasjonalparken er knyttet til kulturbetingete naturtyper og kantsonene ut mot andre naturtyper og sjøen. Skjøtsel av disse områdene er derfor svært viktig for det biologiske mangfoldet.

Færder nasjonalpark sitt viktigste bidrag til «familien» av norske verneområder er det svært høye biologiske mangfoldet.

Bekjempelse av de svartlistede artene rynkerose og mink føres videre på 2018 - nivå. Den truer flere verneverdige naturtyper og arter i området.

Andre trusler som krever aksjon er utfordringene med løshunder og hundeiere som ikke respekterer båndtvang. Løse hunder er en utfordring både for hekken fugl og for dyr på beite. I tillegg oppleves høy fart som en trussel både mot fugle- og dyrelivet, men også som en trussel for opplevelsen av det enkle friluftslivet.

Beitekoordinator

Organisering av beitingen har fått et betydelig omfang i Færder nasjonalpark. Dette skyldes store forekomster av kulturbetingete naturtyper og tilpasning av beiteregimer til det biologiske mangfoldet. Her må det brukes skreddersøm fra område til område. Vår erfaring er at dette er en krevende oppgave som det er vanskelig å overkomme for nasjonalparkforvalter (vår erfaring er at en nasjonalparkforvalter i denne type nasjonalpark er for lite). Etter inspirasjon fra Kosterhavet nasjonalpark etablerte nasjonalparkstyret en prøveordning i 2019 med en beitekoordinator, som fulgte opp beiteregimer, slått, gjerder og ikke minst samarbeidet med de ulike dyreholderne. Dette arbeidet er svært viktig dersom vi skal klare å forvalte det store biologiske mangfoldet i Færder nasjonalpark på en god måte. I tillegg ble det i samarbeid med dyreholder testet ut No Fence – virtuell gjerding. Nasjonalparkforvalter er av den mening at ordningen med beitekoordinator innfridde forventningene til arbeid i felt og støtte for dyreholdere og forvalter, men at det er behov for å videreføre prøveordningen ytterligere ett år for å etablere gode rutiner for samhandling, og felles forståelse på plass.

Informasjon

Det er et omfattende behov for informasjon i Færder nasjonalpark, som er en av de aller mest brukte nasjonalparkene i Norge. De fleste nasjonalparkene har et begrenset antall innfallsporter. I de marine nasjonalparkene i Oslofjorden kommer de besøkende fra alle kanter med båt, fra et stort antall båthavner. Vi har også et stort antall båtgjester som kommer utenfra.

Vi viser til møte med Miljødirektoratet den 14. desember 2017, der det ble avklart at arbeidet med infopunkt Østre Bolæren og informasjonstavler må prioriteres. Dette arbeidet ble prioritert i 2019, og informasjonstavler ble satt opp både på VE og ØB i samarbeid med Færder kommune. Det gjenstår fortsatt noe skilting for å få en helhetlig skilting, og bør derfor videreføres i 2020. Innfallsportene Verden Ende og Østre Bolæren bør også ha prioritet i 2020. Vi må også fullføre arbeidet med informasjonstavler på noen av øyene, i tråd med besøksstrategien.

Forvaltningsplanen og besøksstrategien legges til grunn for arbeidet i 2020.

Samarbeid

Det er bygget opp et omfattende samarbeid knyttet til Færder nasjonalpark. En rekke tiltak representerer samarbeid mellom flere aktører.

Det foregår nå en kraftig styrking av kunnskapsgrunnlaget for det marine miljøet i Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker. Takket være et omfattende samarbeid mellom private finansieringskilder (Med DNB som hovedfinansieringskilde) berørte forvaltninger, forskningsmiljøer og interesseorganisasjoner har vi nå under arbeid «Krafttak for kysttorsken» og «Frisk Oslofjord», med et samlet prosjektbudsjett på ca 35 mill.

Mye av skjøtselarbeidet blir utført av frivillige, atføringstiltak finansiert gjennom NAV og Skjærgårdstjenesten. Mange private grunneiere står også for viktige skjøtselstiltak.

UKL i Vestfold er praktisk talt sammenfallende med Færder nasjonalpark. Nasjonalparken og UKL har et tett samarbeid.

Krafttak for kysttorsken

Dette er et felles pilotprosjekt i Færder og Ytre Hvaler og har til formål å styrke det biologiske mangfoldet i marint miljø, med særlig vekt på restaurering av kysttorskstammen. Arbeidet i dette prosjektet skal munne ut i tiltak for å bevare torsken og andre fiskeslag, gjennom opprettelse av bevaringsområder og miljøtiltak.

Krafttak for kysttorsken er et samarbeid mellom en rekke aktører; Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet, Vestfold og Østfold fylkeskommuner, nasjonalparkstyrene i Færder og Ytre Hvaler og Miljødirektoratet og lokale fiskere. Dette arbeidet kan få stor overføringsverdi til andre deler av Kyst Norge.

Programmet er prioritert av Klima- og miljødepartementet. Programmet forutsetter en gjensidig økonomisk og faglig forpliktelse fra alle parter som deltar: Miljøforvaltningen, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, Vestfold og Østfold fylkeskommuner og nasjonalparkstyrene i Færder og Ytre Hvaler. Nasjonalparkstyrene og de to fylkeskommunene har forpliktet seg til hver å bidra med kr. 75 000 til dette arbeidet i 2017 og 2018, til sammen kr. 300 000 pr. år.

Bjørn Strandli har en overordnet koordinering av dette prosjektet.

Frisk Oslofjord

Frisk Oslofjord er et nytt program i 2019, for styrking av kunnskapsgrunnlaget i det marine miljøet i Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker. Bakgrunnen for programmet er den svekkede miljøtilstanden i fjorden og at flere fiskeslag har gått sterkt tilbake. Programmet har et budsjett på ca. 30 mill. Målet er at man innen 2021 skal lage et marint økologiske grunnkart for området og en kunnskapsbank til bruk i undervisning og folkeopplysning. Hensikten med dette er å skape et bedre grunnlag for forvaltning av dette fjordområdet og en styrking av befolkningens kunnskap om det marine miljøet.

Det økologiske grunnkartet vil vise:

- Naturtypenes utbredelse og tilstand
- Klassifisering av verneverdier
- Klassifisering av miljøbelastninger og behov for tiltak
 - Sjøbunnens nedslammingsgrad
 - Tilførsler av næringssalter og jordpartikler
 - Miljøgifter
 - Fremmede arter
 - Marint avfall og tekniske inngrep
- Saltholdighet og temperaturvariasjon
- Bølgepåvirkning og havstrømmer

Følgende organisasjoner deltar i programmet:

Færder og Ytre Hvaler nasjonalparker, Vestfold og Østfold fylkeskommuner, interesseorganisasjoner, Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Havforskningsinstituttet, NIVA, Kongsberggruppen, NGU og Statens Kartverk.

Nasjonalparkene er prosjekteier.

Bjørn Strandli har en overordnet koordinering i dette prosjektet, inn mot forvaltningen og prosjektets styringsgruppe.

Krafttak for kysttorsken og Frisk Oslofjord har felles styringsgruppe med Roar Jonstang som styreleder.

BESTILLING TIL SNO

Basisoppdraget:

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader
<p>Gjennomføring av SNOs ordinære oppsyn i nasjonalparken, i henhold til nasjonalparkforskriften.</p> <p>Ordinært arbeid med skjøtsel begrenses til å administrere tiltak. Følgende deler av oppsynet gis prioritet:</p> <ul style="list-style-type: none">- Ilandstigningsforbud- Ulovlig fiskeredskap, i samarbeid med Fiskerioppsynet- Vannscooter- Båndtvang- Bålbrenning/grilling på fjell- Fjerning og flytting av rullestein- Ulovlig utlegging av bøyer og andre tekniske installasjoner- Sjøfugljakt <p>Faglig krevende oppgaver som f.eks. bekjempelse av rynkerose</p>		16 månedersverk	

<p>og mink samt overvåkingsoppgaver, må fortsatt utføres av SNO. Skjærgårdstjenesten kan påta seg oppgaver med sprøyting av rynkerose i 2020 på oppdrag fra SNO</p> <p>Følgende overvåking prioriteres:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sjøfugl - Løse hunder - Utvalgte rødlistede karplanter, bistand til Botanisk museum - Havørn - Ferdselstellere 			<p>Overvåking av karplanter utføres hovedsakelig av Botanisk Museum, Oslo.</p>
---	--	--	--

Tilleggsbestilling innenfor SNOs stillingsramme:

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader
Følge opp lokaliteten med kammarimjelle på Østre Bolæren	SNO	0.1 ukeverk	
Aksjon i Moutmarka, oppsyn, presse, hovedvekt på løshunder	SNO/forvalter	1 ukeverk	
Delta i videre utvikling av besøkssenteret	SNO	2 ukeverk	
Delta i samarbeidsmøter	SNO	1 ukeverk	

BUDSJETT, BEVILGNING FRA MILJØDIREKTORATET

- **Tiltak i naturvernområder**

Oppgave	Ansvarlig	Omfang	Merknader
<u>Krafttak for kysttorsken, videreføring.</u>	Styret	75 000	På vent, vurdere på nytt i annet halvår. Ikke prioritert i mdir. i

<p>Formålet med prosjektet er å gjennomføre tiltak for å redde kysttorsken og andre truede fiskeslag i Ytre Oslofjord. Aktuelle tiltak er restaurering av naturtyper og opprettelse av bevaringsområder. Styret har forpliktet seg til å delta i et større spleiselag i dette prosjektet. Saken er prioritert i KLD og inngår i tildelingsbrevet til M.dir. Elisabet Rosendal deltar i styringsgruppen.</p>			<p>og med at midler er bevilget fra dep. allerede.</p> <p>Avhenger av utvikling i andre prosjekter</p> <p>Være oppmerksom på at Krafttak for kysttorsken er redusert, i og med at design av torskefredningen er løfte ut av prosjektet og nå blir ivaretatt direkte fra Fiskeridir. og Fiskerdep.</p>
<p><u>Informasjonstavler Østre Bolæren, Verdens Ende, Hvalø og Ildverket</u></p> <p>Egeninnsats infotavler fra Birgit Brosø (FM), legges bl.a. inn i spleiselag med Færder kommune, Verdens Ende og Østre Bolæren:</p> <p><u>infoknutepunkt Østre Bolæren, videreføring</u></p> <p>Vi viser til eget møte med mellom Olav Nord- Varhaug og nasjonalparkstyrets leder den 14.12.17 om denne saken. I dette møtet ble det avklart at informasjonstiltak blir prioritert fom. 2018.</p> <p>Informasjon og informasjonsstrategi er grundig behandlet i godkjent forvaltningsplan og denne legges til grunn i informasjonsarbeidet.</p>	<p>Styret</p>	<p>115 000</p> <p>100 000</p> <p>400 000 M.dir. 200 000 bank <u>50 000 OF</u> 650 000</p>	<p>Arbeidet med informasjonstavlene har hatt en god framdrift. De fleste tavlene ble ferdigstilt i 2019, men noen nye behov har oppstått og arbeidet foreslås derfor videreført i 2020.</p> <p>Samarbeid/spleiselag med Færder kommune om Østre Bolæren og Verdens Ende.</p> <p>Infopunkt Østre Bolæren er godt i gang, med fasader og planløsning . Vi regnet lenge med at kommunen som huseier ville bruke sine rammeavtaler i gjennomføringen av byggearbeidene. Kommunen ville ikke gjøre dette, og nasjonalparkforvaltningen må selv organisere innhenting av pristilbud for de</p>

<p>Besøksstrategien ble faglig godkjent av M.dir. i 2019 og vært på høring. Godkjent av styret og M.dir i 2019.</p> <p>Øya Østre Bolæren er en svært viktig innfallspurt til Færder nasjonalpark, med god infrastruktur, rutegående transport og stor gjestehavn med servering og overnattingsmuligheter. Jf. målsetting i forvaltningsplanen ønsker vi nå å etablere et infopunkt i havna på Østre Bolæren. Det er inngått et samarbeid med Færder kommune som grunneier om disponering av en mindre bygning til dette formålet. En egen samarbeidsgruppe arbeider nå med denne saken (frivillige knyttet til Østre Bolæren, Oslofjordens friluftsråd, Færder nasjonalpark, besøkssenter Færder nasjonalpark og Færder kommune som grunneier).</p> <p>Foruten gode informasjonstavler, kreves noe bygningsmessig tilrettelegging på Østre Bolæren, kr. 450 000.</p> <p>Østre Bolæren og Verdens Ende er hovedinnfallsporer til nasjonalparken. Skiltplaner og god skilting på disse stedene blir prioritert i 2019, i samarbeid med Færder kommune.</p>			<p>tekniske arbeidene. OF har bistått forvalter Med organisering. Utvendig arbeid utført i 2019. Dyrere enn antatt. Ønskelig å sette i gang innvendig arbeid rett over nyttår. Arbeid med utstilling er godt i gang.</p>
<p><u>Beitekoordinator, prøveordning.</u> Dette er et viktig tiltak for å få til skreddersøm på beitingen, slik at det biologiske mangfoldet forvaltes på en god måte. Dette har vist seg arbeidskrevende og det er</p>	<p>Styret</p>	<p>125 000</p>	<p>Foreslått videreføring av samarbeid med UKL, ikke avklart</p> <p>Foreslår samme sum som videreføring</p>

vanskelig for forvalter å overkomme dette på en forsvarlig, i tillegg til alle andre oppgaver. Prøveordningen i 2019 var svært vellykket, men var i stor del i felt og samhandling med dyreholdere. Behov for å få innhentet erfaring og bygge rutiner			
<u>Etablering av trådløse gjerder i Moutmarka</u> Moutmarka er et av Vestfolds viktigste friluftsområder. Beitingen har medført svært mye fysiske gjerder/stengsler for friluftslivet.		30 000	Prøveordningen i 2019 med elektronisk gjerdesystem har vært vellykket. Ønsker å utvide ordningen med noen flere klaver, samt prøve ut enda mer målrettet beiting i 2020
Rydding og gjerding i Moutmarka, videreføring Ryddesag til velforeninger innkjøpt i 2019. Behov for fortsatt rydding og ønskelig med utvidelse av storfebeitet	Styret	70 000	Må gå opp ny gjerde-trase i forhold til utvidelse av storfe-beite. Usikkert tall
Restaurering av kantsoner med gammel eik på Hvalø, Flytting av gjerder, porter, videreføring	Styret		Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning
Rydding og gjerding i tørreng sydvest på Froungen, videreføring	Styret		Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning
Slått og rydding, Mellom- og Østre Bolæren, videreføring ønsker å utvide arbeidet med hagemark på Østre Bolæren	Styret	100 000	
Rydding av kratt og buskfuru på Sandø nord og nordøst, videreføring	SNO Styret	30 000	Krever tidlig avklaring, forhåndsgodkjenning
Uttak av fremmede arter gran på Bjerkø	SNO/ Styret	450 000	Forutsetter midler fra MD til uttak av fremmede arter, særlig gran
Slått Steinkloss, videreføring	Styret	5 000	
Bekjempelse av rynkerose, videreføre på følgende områder: Sandø øst, Froungen, Trollholmen, Vestre Bustein Oppf Ø.Bolæren, Moutmarka	SNO	20 000	

Bekjempelse av mink, transport, videreføring Elektronisk varsling	SNO	90 000	Februar, krever tidlig avklaring. Utvidelse til indre skjærgård
Tilrettelegging av bålpanner på de mest brukte strandområdene, skåne viktige tørrenger og forebygging av brann, slutføring Hvaløy, Ildverket	Styret	10 000	Produksjon, montering, transport. Spleiselag med friluftsmidler fra kommunene. Slutføring av 2019
Sjøfugltelling, videreføring	SNO	15 000	Ønskelig med bedre kunnskap om hekkesuksess, geografiske endringer og virkninger av forstyrrelse og minkbekjempelse. Fm tar et helhetlig ansvar for hele Vestfoldkysten.
Strandrydding i sjøfuglområder, videreføring	SNO		Bruke andre tilskuddsmidler
Ildverket. Hogst av plantet gran mot vest, transport, brenning av kvist	SNO	40 000	
Fjerning av gran og gjerding i hagemark, Søndre Årøy, rydding, transport av biovirke, videreføring	SNO	90 000	
Rydding av hagemark, uttak av gran og fristilling av eiker N. Årøy. Prioritere fristilling	Styret	50000	Grunneier er positiv til igangsetting. SNO kan bistå over tid
Store Færder, rydde rundt kulturminne sammen med Vestfold Fylkeskommune (gammel fyr ruin fra 1600 tallet)	Styret	5 000	
Reparasjon av batterihytta på Leistein			
Kartlegging Moutmarka (oppfølging beiting, skjøtsel, ref. forvaltningsplan)		50000	Det har blitt gjort mange tiltak, etter forvaltningsplanen. Er behov for delrapport. Ekstern konsulent
Kartlegging/informasjon kulturminner. Dette er tiltak fra besøksstrategien		50000	Det pågår arbeid i regi av VFK kulturarv med registrering av

			kulturminner. Dette arbeidet ønsker FNP å bidra til, samt god informasjon. Kulturarv holder i prosjektet
Tur app - Tønsberg/Færder regionen, oppdateringer, videreføring			Spleiselag: nasjonalparken, Færder, Tønsberg, Besøkssenter, Fylkeskommunen

Sum 1820000 (+ egne midler, ref ØB)
+ NP styre drift 400000

- **Nasjonalparkstyret: drift, forvaltningsplan, besøksstrategi mv.**

Nasjonalparkstyret, drift	250 000
Styremøter, rådgivende utvalg	70 000
Drift av nettside, informasjon mm.	90 000
Drift av båt 25 000	30 000
Kjøp av tjenester, Skjærgårdstjeneste mm.	50 000
Færderseminaret	10 000
Forsikring frivillige	5 000
Slutføring av forvaltningsplan og besøksstrategi	150 000
Tilrettelegge nettinformasjon om forvaltningsplanen og besøksstrategien	50 000
Innarbeiding av forvaltningsplanen og besøksstrategien hos grunneiere og andre interessenter, informasjonstiltak videreføring	100 000